

arte del desecho

segunda edición

art del rebuig

segona edició

Projecte NOW - UJI Isonomia

Jornada de cultura
integral parque de
Ribalta, Castellón

Jornada de cultura
integral parc de
Ribalta, Castelló

Segunda Edición del Arte del Desecho

Parque de Ribalta – Castellón

Segona Edició de l'Art del Rebuig

Parc de Ribalta – Castelló

WENCES RAMBLA (ED.)

ORGANIZAN / ORGANITZEN

Projecte NOW-UJI Isonomía
Excm. Ajuntament de Castelló
Fundación Dávalos-Fletcher

PATROCINAN / PATROCINEN

Universitat Jaume I
Excm. Ajuntament de Castelló
Fundación Dávalos-Fletcher
Caja de Ahorros del Mediterráneo

IMÁGENES / IMATGES

FOTOGRAFÍA / FOTOGRAFIA

Olga M. Batiste / Estrella Suárez

VIDEO

Obra de J. Caño:

Altea Grau, Elena Albesa, Israel Forés, Marta Albiol

POESÍA / POESIA

Rosa María Vilarroig

MÚSICA

Banda Municipal de Castellón

Cuarteto de Saxofones

(Vicent Macian, Jesús Colomer, Alex Grau, Roberto García)

Cuarteto de Trombones

*(Miguel Angel Escudero, Francisco Vila,
José Fernando Cuadrado, Valentín Calvo)*

Duo acústico Aritzona (Guitarra)

CUBIERTA / COBERTA

Alejandro Rodríguez de Valcárcel

MAQUETACIÓN / MAQUETACIÓ

Ximo Troncho (Graphic Group) / Wences Rambla

TRADUCCIÓN / TRADUCCIÓ

Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Jaume I

Editan / Editen

Universitat Jaume I

Excm. Ajuntament de Castelló

Castelló, 2002

Copyright de los textos y las imágenes: sus correspondientes autores/autoras
Copyright dels textos i de les imatges: els/les seus/seues corresponents autors/autoras

ISBN 84-8021-379-5

Dipòsit legal: CS-014-2002

Imprime / Imprimeix: Graphic Group S.A., Castellón

Tel.: 964 25 00 24 / Fax: 964 25 45 15

e-mail: graphicgroup@telefonica.net

Del cero al infinito

Las páginas de este catálogo no representan una simple recopilación de imágenes y textos de honda hermosura. Más allá de su encanto intrínseco, en esta publicación se encuentra, y se muestra, la belleza que inspiró y se materializó en la *II Edición del Arte del Desecho: Jornada de Cultura Integral*, una actividad surgida de las creativas e inquietas mentes de Alicia Gil y Pere Ribera en octubre del pasado año y en la que la Universitat Jaume I tuvo la suerte de poder participar, tanto a través del Proyecto NOW Isonomía, como de diverso profesorado del departamento de Geografía, Historia y Arte. Aquí, las letras y las fotografías se erigen en testigos de la memoria de aquella jornada celebrada en el Parque Ribalta de Castellón, más aún: en testimonios de su mensaje último. Porque el Arte del Desecho no representa sólo una de las últimas manifestaciones de la renovación constante de las vanguardias estéticas, sino que además incluye en su interior toda una filosofía, toda una esencia de pensamiento que postula el reaprovechamiento y la continuidad que inspiran el ciclo ecológico como base también de la creación artística.

En las obras expuestas en su día y aquí reflejadas, el artista mezcla y embellece el alma de los distintos materiales con los que trabaja, materiales todos ellos procedentes del desecho, que carecen en un principio de valor y que gracias a su ingenio y voluntad consigue elevar hasta el infinito, hasta la categoría del arte. Cada una de las piezas representa en sí una obra hecha de obras anteriores, obras cuya finalidad primera fue sin duda más prosaica y funcional y que alcanzan así una utilidad última que jamás soñaron sus iniciales creadores.

Del zero a l'infinit

Les pàgines d'aquest catàleg no representen una simple recopilació d'imatges i textos de profunda bellesa. Més enllà de l'encant intrínsec d'aquests, en aquesta publicació es troba i es mostra la bellesa que inspirà i es materialitzà en la *II Edició de l'Art del Rebuig: Jornada de Cultura Integral*, una activitat sorgida de les creatives i inquietes ments d'Alicia Gil i Pere Ribera a l'octubre del passat any i en la qual la Universitat Jaume I tingué la sort de poder participar, tant a través del Projecte NOW Isonomia, com de diversos professors i professores del Departament de Geografia, Història i Art. Aquí, les lletres i les fotografies s'erigeixen en testimonis de la memòria d'aquella jornada celebrada al parc de Ribalta de Castelló de la Plana, més encara: en testimonis del darrer missatge últim. Perquè l'art del rebuig no representa només una de les últimes manifestacions de la renovació constant de les avantguardes estètiques, sinó que a més inclou en l'interior del mateix tota una filosofia, tota una essència de pensament que postula el reaprofitament i la continuïtat que inspiren el cicle ecològic com a base, també, de la creació artística.

En les obres exposades aquell dia i aquí reflectides, l'artista barreja i embelleix l'ànima dels distints materials amb què treballa, materials tots ells procedents del rebuig, mancats en un principi de valor i que gràcies a l'enginy i voluntat dels artistes aconsegueixen elevar-los fins a l'infinit, fins a la categoria de l'art. Cadascuna de les peces representa una obra feta d'obres anteriors, obres la finalitat primera de les quals fou sense dubte més prosaica i funcional, i que aconsegueixen així una utilitat última que mai somiaren els creadors inicials.

Este Arte del Desecho se compone, pues, de obras que contienen en sí mismas otras, como en un juego de espejos enfrentados en el que el espectador de la misma suerte es capaz de mirar hacia el pasado como hacia el futuro que ya es presente. Esta curiosa metafísica de los objetos de desecho, materia prima de esta manifestación artística, imprime una dimensión especial a las obras finales. Porque el Arte del Desecho no es sólo estético, sino también ético. Un arte que transmite una filosofía al espectador y le comunica unos valores, unos valores que se encuentran en consonancia con aquellos en los que se inspiró la organización de esta segunda edición (paz, ecología, igualdad y cambio) y con los que también está comprometida la Universitat Jaume I. Por ello, queremos felicitar a todos los artistas que se implicaron en la jornada artística y alentarles, al igual que a los organizadores y al resto de entidades involucradas, a continuar por estos caminos de la innovación estética y el compromiso ético.

FRANCISCO TOLEDO LOBO

Rector de la Universitat Jaume I

Aquest art del rebuig es compon, per tant, d'obres que contenen unes altres obres en l'interior, com en un joc d'espills enfrontats on l'espectador de la mateixa sort és capaç de mirar cap al passat com cap al futur que ja és present. Aquesta curiosa metafísica dels objectes de rebuig, matèria primera d'aquesta manifestació artística, imprimeix una dimensió especial en les obres finals. Perquè l'art del rebuig no és només estètic, sinó també ètic. Un art que transmet una filosofia a l'espectador i li comunica uns valors, uns valors que es troben d'acord amb aquells en què s'inspirà l'organització d'aquesta segona edició (pau, ecologia, igualtat i canvi) i amb els que també està compromesa la Universitat Jaume I. Per això, volem felicitar tots els artistes que s'implicaren en la jornada artística i encoratjar-los, igual que als organitzadors i a la resta d'entitats involucrades, a continuar per aquests camins de la innovació estètica i del compromís ètic.

FRANCISCO TOLEDO LOBO

Rector de la Universitat Jaume I

Presentación

La ciudad de Castellón tiene una acendrada trayectoria cultural, y a lo largo de su ya larga historia, 750 años, ha tenido la ocasión de ir mostrando continuamente su condición de pueblo culto, amante del arte, que apuesta con decisión por la cultura en sus diversas facetas.

Con una programación cultural permanente y viva, de oferta muy variable y atractiva, en octubre de 2000 Castellón fue escenario de la II Edición del Arte del Desecho, que cosechó un gran éxito de participación con un alto nivel en las obras expuestas en el histórico Paseo Ribalta. Unas obras que en palabras del crítico de arte Antonio Gascó "sirvieron para crear una conciencia en los espectadores de lo que puede significar la ley imperante en el arte contemporáneo, el sentido antimuseístico y proximal de la obra que nace del quehacer inmediato del artista y va directamente al contemplador empleando los utensilios más diversos".

Sin duda, la II Edición de Arte del Desecho, fue un *happening* de altura en el que no faltaron claros mensajes de libertad, así como la unión y el respeto por las personas. Preceptos con los que nos identificamos plenamente.

JOSÉ LUIS GIMENO FERRER
Alcalde de Castellón de la Plana

Presentació

La ciutat de Castelló de la Plana compta amb una provada trajectòria cultural, i al llarg de la seua ja llarga història, 750 anys, ha tingut l'ocasió de mostrar continuament la condició que gaudeix de poble culte, amant de l'art, que aposta amb decisió per la cultura en les diverses facetes d'aquest.

Amb una programació cultural permanent i viva, d'oferta molt variable i atractiva, a l'octubre de 2000 Castelló de la Plana fou escenari de la II Edició de l'Art del Rebuig, que assolí un gran èxit de participació amb un alt nivell en les obres exposades a l'històric Passeig de Ribalta. Unes obres que, en paraules del crític d'art Antonio Gascó, «serviren per crear una consciència en els espectadors del que pot significar la llei imperant en l'art contemporani, el sentit antimuseístic i proper de l'obra que naix del quefer immediat de l'artista i va directament al contemplador en emprar els utensilis més diversos».

Sens dubte, la II Edició d'Art del Rebuig, fou un *happening* d'altura en què no faltaren clars missatges de llibertat, així com la unió i el respecte per les persones. Preceptes amb els quals ens identifiquem plenament.

JOSÉ LUIS GIMENO FERRER
Alcalde de Castelló de la Plana

¿Desecho? Sí, y muy bien hecho

Hace unos años fue presentada, en la sede de la Fundación Dávalos- Fletcher, una propuesta para colaborar en el patrocinio de una actividad que desarrollase una excelente idea: "crear arte con materiales de desecho". Con la colaboración de varias entidades e instituciones y la organización de la Asociación A.I.D.I.A.C., el Ayuntamiento y la Escuela de Artes Aplicadas y Oficios Artísticos, todos ellos de Castellón, surgió el I Festival del Arte del Desecho (28/05/94), que dio como resultado la creación de ocho obras de arte que, durante unos días, pudieron disfrutar los sorprendidos ojos de los castellanenses que las visitaron.

Aquel trabajo constituyó la semilla, bien cultivada por la ilusión y la tenacidad de Alicia Gil y Pere Ribera, de la II Edición del Arte del Desecho: Jornada de Cultura Integral, celebrada el 29 de octubre de 2000 en el Paseo Ribalta de Castellón y de la que ahora tenemos el catálogo en nuestras manos.

La larga espera entre ambos acontecimientos se vio recompensada con el fruto de una edición que deparó magníficas creaciones envueltas por la poesía y la música, que vieron transformarse hierros, maderas, plásticos, azulejos, y un sinfín de materiales de desecho en árboles, recintos, mariposas, senderos, y otras increíbles obras que emergían, dentro de una atmósfera mágica, en diferentes enclaves del Paseo Ribalta.

Ver de nuevo a Pere, Marcelo, Lidón o Alain o la incorporación de Vicente Vidal, José Beas,

Rebuig? Sí, i fet amb gust

Fa uns anys va ser presentada, en la seu de la Fundació Dávalos-Fletcher, una proposta per a col·laborar en el patrocini d'una activitat que desenrotllara una excel·lent idea: "crear art amb materials de rebuig". Amb la col·laboració de diverses entitats i institucions i l'organització de l'Associació A.I.D.I.A.C., l'Ajuntament i l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, tots ells de Castelló, va sorgir el I Festival de l'Art del Rebuig (28/05/94), que va donar com a resultat la creació de huit obres d'art que, durant uns dies, van poder gaudir els sorpresos ulls dels castellanencs que les van visitar.

Aquell treball va constituir la llavor, ben cultivada per la il·lusió i la tenacitat d'Alicia Gil i Pere Ribera, de la II Edició de l'Art de Rebuig: Jornada de Cultura Integral, celebrada el 29 d'octubre de 2000 al Passeig Ribalta de Castelló i de la que ara tenim el catàleg a les nostres mans.

La llarga espera entre ambdós esdeveniments es va veure recompensada amb el fruit d'una edició que va oferir magnífiques creacions envoltades per la poesia i la música, que van veure transformar-se ferros, fustes, plàstics, taulells, i una infinitat de materials de rebuig en arbres, recintes, palometes, sendes, i altres increïbles obres que emergien, dins d'una atmosfera màgica, en diferents enclavaments del Passeig Ribalta.

Vore de nou a Pere, Marcelo, Lidón o Alain o la incorporació de Vicente Vidal, José

José Caño, Mariano Poyatos, los componentes de Reciclart o los de la Escuela de Artes y Oficios, creando obras de arte a partir de materiales de desecho es un placer reservado en gran medida a los que pudimos convivir con ellos durante esa jornada y en parte a quienes puedan observar sus creaciones en este catálogo.

Contemplando el trabajo de estos "domadores de la materia inerte", ¿no les provoca sugerentes ideas sobre cómo podrían ser reciclados muchos de los materiales de desecho de una forma totalmente ecológica y artística?

Animamos desde aquí a organizadores, patrocinadores y artistas para que esta actividad perdure en el tiempo a través de nuevas ediciones y se consolide no sólo como una creación artística sino también como una filosofía que conjugue de forma integral el binomio arte-desecho.

**VICENTE GARCÍA-ARQUIMBAU
PÉREZ DE HEREDIA**

Presidente Fundación Dávalos-Fletcher

Beas, José Caño, Mariano Poyatos, els components de Reciclart o els de la Escola d'Arts i Oficis, creant obres d'art a partir de materials de rebuig és un plaer reservat en gran mesura als que vam poder conviure amb ells durant eixa jornada i en part als que puguen observar les seues creacions en este catàleg.

Contemplant el treball d'estos "domadors de la matèria inert", no els provoca suggeridores idees sobre com podrien ser reciclats molts dels materials de rebuig d'una forma totalment ecològica i artística?

Animem des d'ací a organitzadors, patrocinadors i artistes perquè esta activitat perdure en el temps a través de noves edicions i es consolide no sols com una creació artística sinó també com una filosofia que conjugue de forma integral el binomi art-rebuig.

**VICENTE GARCÍA-ARQUIMBAU
PÉREZ DE HEREDIA**

President Fundación Dávalos-Fletcher

Fundir naturaleza y cultura, ética y estética, en un gesto artístico, en una apuesta de compromiso cultural

Hemos dejado pasar mucho tiempo entre el primer encuentro artístico del Arte del Desecho, que se celebró en la primavera de 1994 y este segundo. La idea era magnífica, los resultados excelentes. Sin embargo, las prioridades de unos y otras hicieron que el deseado encuentro se fuera postergando... Miguel Ángel Mulet, en las escasas ocasiones que coincidíamos, siempre me increpaba ¿y el segundo, para cuándo? Pere Ribera también... así, pasaron seis años. De hecho fue Pere quien vino en mi busca, en septiembre de 2000, para relanzar la iniciativa, coincidiendo con la clausura del proyecto Isonomía, desarrollado en la Universitat Jaume I. ¿Era éste el momento? Sin duda, sí. Isonomía, nombre dado a un proyecto de igualdad de oportunidades, transcripción de una voz griega cuyo significado es igualdad de derecho... Igualdad de derechos para quienes son diferentes al modelo predominante, para quienes no se ajustan bien por sexo, etnia, clase social, creencias, cultura, edad, ... al modelo de sujeto que detenta el Poder en un sentido amplio, poder como potencia para *poder* tomar decisiones. Poder, origen de violencia, engendrador de violencia... Violenta quien *puede*, no quien quiere. Poder que tolera la destrucción medioambiental. Poder tolerante con la discriminación y la desigualdad. Poder que silencia e invisibiliza a las minorías o a las mayorías diferentes, como ocurre con las mujeres... Sí, era un buen momento para relanzar el Arte del Desecho, pero en esta ocasión traspasando la débil frontera que hay entre la estética y la ética. Se desecha lo que se considera que no tiene valor, se discrimina lo infravalorado. Hay que llamar la atención en que lo que se desecha, lo que se discrimina, tiene y contiene otros valores, otras formas, otros contenidos, no por ser "otros" peores, a veces ni mejores,

Fondre naturalesa i cultura, ètica i estètica, en un gest artístic, en una aposta de compromís cultural

Hem deixat passar molt de temps entre el primerencontre artístic d'art del rebuig, que se celebrà a la primavera de 1994 i aquest segon. La idea era magnífica, els resultats excel·lents. No obstant això, les prioritats d'uns i unes altres feren que el desitjat encontre es postergara... Miguel Ángel Mulet, en les escasses ocasions que coincidíem, sempre m'increpava: i el segon per a quan? Pere Ribera també... així, passaren sis anys. De fet fou Pere qui vingué a buscar-me, al setembre de 2000, per reactivar la iniciativa, que coincidí amb la clausura del projecte Isonomía, desenvolupat a la Universitat Jaume I. Era aquest el moment? Sense dubte, sí. Isonomía, nom que es donà a un projecte d'igualtat d'oportunitats, transcripció d'una veu grega el significat de la qual és igualtat de dret... Igualtat de drets per als qui són diferents al model predominant, per als qui no s'ajusten bé per sexe, ètnia, classe social, creences, cultura, edat, ...al model de subjecte que deté el poder en un sentit ampli, poder com a potència per *poder* prendre decisions. Poder, origen de violència, engendrador de violència... Violenta qui *pot*, no qui vol. Poder que tolera la destrucció mediambiental. Poder que és tolerant amb la discriminació i la desigualtat. Poder que silencia i invisibilitza les minories o a les majories diferents, com passa amb les dones... Sí, era un bon moment per reactivar l'art del rebuig, però en aquesta ocasió traspasant la débil frontera que hi ha entre l'estètica i l'ètica... Es rebutja el que es considera que no té valor, es discrimina el que s'infravalora. Cal cridar l'atenció en què el que es rebutja, el que es discrimina, té i conté uns altres valors, unes altres formes, uns altres continguts, no per ser «uns altres» pitjors, de vegades ni

pero sí distintos, diferentes en su otredad y por ello ricos en sí mismos y enriquecedores en su comunión. Hay que cambiar de actitud, hay que transformar la solidaridad en justicia y la tolerancia en respeto.

Además, se incorporaron actuaciones musicales y poesía, en un intento de estimular no sólo el sentido de la vista sino también el oído. El tacto, el gusto y el olfato eran estimulados por la leve brisa de un soleado día otoñal, por los aromas e incluso los sabores de la flora que puebla el parque Ribalta. Jornada de Arte global, de sensibilidad global -que no de globalización-, fundiéndose lo natural y lo cultural pero manteniendo cada cual su peculiaridad, su diferencia.

Se hizo la llamada, con la propuesta de trabajar bajo el lema *paz, ecología, mujeres y cambios* y, como siempre, todo el mundo acudió poniendo lo mejor de sí mismo: artistas plásticos, músicos, poetas, críticos, fotógrafas, el equipo de trabajo que desarrollaba el proyecto Isonomía, el Ayuntamiento de Castellón, la Fundación Dávalos-Fletcher, la CAM y, por supuesto, la Universitat Jaume I... Como siempre, los medios de comunicación locales estuvieron allí, haciéndose eco del evento, y la ciudadanía de Castellón, mujeres y hombres de todas las edades, de diferentes condiciones sociales y culturales, también acudió a la llamada disfrutando y participando, fundiéndose con las y los artistas en el proceso de creación... Los resultados no podían ser otros: ¡Magníficos!

No, no se puede dejar pasar tanto tiempo y, por ello, se ha firmado un compromiso de continuidad entre el Ayuntamiento de Castellón, la Universitat Jaume I, la Fundación Dávalos-Fletcher, la CAM y la Fundación Isonomía para la Igualdad de Oportunidades, que si bien todavía hoy -momento en que escribo este texto- sólo es un proyecto, en la primavera del año 2002, cuando se realice el tercer encuentro del Arte del Desecho, será una realidad.

ALICIA GIL GÓMEZ

Coordinadora General del proyecto
NOW-UJI Isonomía

millors, però sí distintos, diferents en l'alteritat que tenen i, per això, rics en si i enriquidors en la comunió d'aquests. Cal canviar d'actitud, cal transformar la solidaritat en justícia i la tolerància en respecte.

A més, s'incorporaren actuacions musicals i poesia, en un intent d'estimular no només el sentit de la vista sinó també l'oïda. El tacte, el gust i l'olfacte els estimulava la lleu brisa d'un assolellat dia tardorenc, per les aromes i fins i tot els sabors de la flora que pobla el parc de Ribalta. Jornada d'art global, de sensibilitat global —que no de globalització—, on es fongueren naturalesa i cultura però mantingueren cadascuna la seua peculiaritat, la seua diferència.

Es féu la crida, amb la proposta de treballar pel lema *pau, ecologia, dones i canvis* i, com sempre, tot el món acudí per aportar-hi el millor: artistes plàstics, músics, poetes, crítics, fotògrafes, l'equip de treball que desenvolupava el projecte Isonomía, l'Ajuntament de Castelló, la Fundació Dávalos-Fletcher, la CAM i, per descomptat, la Universitat Jaume I... Com sempre, els mitjans de comunicació locals estigueren allí, fent-se ressò de l'esdeveniment, i la ciutadania de Castelló, dones i homes de totes les edats, de diferents condicions socials i culturals, també acudiren a la crida, gaudiren i participaren, es van fondre amb les i els artistes en el procés de creació... Els resultats no podien ser uns altres: magnífics!

No, no es pot deixar passar tant de temps i, per això, s'ha firmat un compromís de continuïtat entre l'Ajuntament de Castelló, la Universitat Jaume I, la Fundació Dávalos-Fletcher, la CAM i la Fundació Isonomía per a la Igualtat d'Oportunitats, que si bé encara avui —moment en què escric aquest text— només és un projecte, a la primavera de l'any 2002, quan es realitze el tercer encontre de l'art del rebuig, serà una realitat.

ALICIA GIL GÓMEZ

Coordinadora General del projecte
NOW-UJI Isonomía

Segunda edición del Arte del Desecho

En este mundo no hay nada que no posea un tipo u otro de utilidad. En la Naturaleza no existen residuos, todo se aprovecha: se reconvierte, se recicla. Sin embargo, este sabio proceder de los ecosistemas -reciclar significa volver al ciclo- no lo ha sabido aprovechar el ser humano en su largo peregrinar sobre la tierra. Así, las basuras orgánicas e inorgánicas no son, desde esta perspectiva, materiales de desecho, sino de provecho, ya que de nuevo se convierten en materias primas de la cadena de producción.

Entre los puntos esenciales de renovación de las vanguardias artísticas del siglo que se nos va, fue el paso del "imitar", del empleo de la imagen ilusoria, al "hacer", al empleo de materiales adheridos, pegados, ensamblados en la propia obra, en la propia imagen. Primero, cubistas y dadaístas con un cambio drástico -revolucionario y provocador- en la consideración del hecho artístico. Después, informalismo, *arte povera* y *Land-Art*: ya obteniendo el máximo de esteticidad de las materias, ya acentuando con el uso de fragmentos efímeros de realidad una reacción al *in crescendo* mundo tecnológico, bien resaltando materiales naturales *in situ*, y destacando sus propiedades procesuales a través del cambio operado en intervenciones paisajísticas a fin de resaltar su valor ecológico y precario.

Aparte de que todo esto supuso un revulsivo a la hora de entender lo icónico en la plástica contemporánea, hizo que no sólo los materiales modernos que destaparon los constructivistas (plexiglás, aluminio, cristal, mica, plásticos, acero...) tuvieran un papel irrenunciable en adelante, sino que los materiales de desecho industrial tenían por sí mismos unas cualidades (texturas, pátinas..., expresividad propia al fin y al cabo) que podían adecuarse al giro lingüístico de renovación artística que el nuevo siglo alumbraba.

Con el tiempo, no hemos aprendido solamente a ver lo bonito que es cuidar y adornar un jardín, sino a considerar la importancia que tiene también que el paisaje urbano o rural quede preservado en su original belleza. ¿Cómo? Evitando que basuras, desperdicios, residuos industriales ensucien, contaminen, destruyan y, por tanto, afeen el paisaje en sentido amplio y profundo: el medio ambiente. Para ello, no sólo hay que adornar y poner objetos más o menos bellos, sino que hay que evitar contaminarlo; de lo contrario acabamos por estropear la Naturaleza, y así, apartarnos de lo bello, lo bello

Segona edició de l'Art del Rebuig

En aquest món no hi ha res que no tinga un tipus o un altre d'utilitat. En la naturalesa no hi ha residus, tot s'aprofita: es reconverteix, es recicla. No obstant això, aquest savi procedir dels ecosistemes —reciclar significa tornar al cicle— no l'ha sabut aprofitar l'ésser humà en el seu llarg peregrinar sobre la terra. Així, els fems orgànic i inorgànic no són, des d'aquesta perspectiva, materials de rebuig, sinó de profit, ja que de nou es converteixen en matèries primeres de la cadena de producció.

Entre els punts essencials de renovació de les avantguardes artístiques del segle que se'ns va, fou el pas de l'«imitar», de l'ocupació de la imatge il·lusòria, al «fer», a l'ocupació de materials adherits, enganxats, acoblats en la pròpia obra, en la pròpia imatge. Primer, cubistes i dadaïstes amb un canvi dràstic —revolucionari i provocador— en la consideració del fet artístic. Després, informalisme, *art povera* i *Land-Art*: bé amb l'obtenció del màxim d'esteticitat de les matèries, bé amb l'accentuació amb l'ús de fragments efímers de realitat una reacció a l'*in crescendo* món tecnològic, bé ressaltant materials naturals *in situ*, i destacant les propietats processuals d'aquests a través del canvi operat en intervencions paisatgístiques a fi de ressaltar-ne el valor ecològic i precari.

A banda que tot açò suposà un revulsiu a l'hora d'entendre l'icònic en la plàstica contemporània, féu que no sols els materials moderns que destaparen els constructivistes (plexiglás, alumini, cristall, mica, plàstics, acer...) tingueren un paper irrenunciable de llavors ençà, sinó que els materials de rebuig industrial tenien unes qualitats pròpies (textures, pátines... expressivitat pròpia al cap i a la fi) que podien adequar-se al gir lingüístic de renovació artística que el nou segle paria.

Amb el temps, no hem après només a veure com és de bonic cuidar i adornar un jardí, sinó a considerar la importància que té també que el paisatge urbà o rural quede preservat en l'original bellesa que conté. Com? Cal evitar que escombraries, deixalles, residus industrials embruten, contaminen, destruisquen i, per tant, enlletgisquen el paisatge en sentit ampli i profund: el medi ambient. Per a això, no només cal adornar i posar objectes més o menys bells, sinó que cal evitar contaminar-lo; en cas contrari acabariem per espatllar la naturalesa, i així, ens allunyariem del que és bell, la bellesa natu-

natural que junto a lo bello artificial constituyen las fuentes primordiales de experiencia estética.

Por otra parte, el estar a bien con el entorno, el comprometerse a conservarlo y a no abusar del mismo - evitando la explotación descontrolada de sus materias- significa lo importante que supone vivir y promover una cultura de la paz y de la solidaridad. El ser humano no ha de evitar únicamente conflictos y querellas entre sí, sino que ha de "conformarse" con la Naturaleza. Ésta no es un filón inagotable, sino un potencial de difícil equilibrio. De ahí que para servirnos de ella y disfrutar de sus riquezas hayamos de administrarla y mimarla celosamente. Y es aquí donde interviene claramente el papel de una educación activa: la del consumo responsable, la de la sostenibilidad; máximo cuando tanto hombres y mujeres, adultos y en la niñez, carecen de los alimentos, enseres y objetos necesarios para llevar una vida digna de ser vivida.

Pues bien, estas ideas de paz, convivencia, ajuste con el entorno son difíciles de cumplir y desarrollar sin una cultura de la economía de materias y esfuerzos, sin potenciar la dimensión estética de la persona. Quien no ama las cosas bellas acaba por darle igual que allá o aquí haya un vertedero descontrolado, un desagüe contaminante, un urbanismo de exclusivo horizonte especulativo, un mundo en suma de relaciones conflictivas en el vivir cotidiano de lo real-natural y lo urbano-artificial.

Es por esto que dentro del Proyecto NOW-Isonomía y ya en su clausura, tras largas y provechosas experiencias y trabajos, se haya querido retomar la edición de la muestra -acción, convivencia, concienciación- de lo que en su día AIDIAC (Asociación Internacional para la Difusión y el Intercambio Artístico) denominó *Arte del Desecho*. Desechos para su reutilización, con lo que dejan de ser desechos para transmutarse -aun efímeramente en su facticidad, pero persistentes en nuestra memoria- en elementos positivos de construcción, de aprovechamiento. Desechos reconfigurados artísticamente como material que, dentro de la filosofía del proyecto, sirva para despertar sensibilidades, incrementar o hacer ver que también la vivencia estética puede brotar de humildes materiales dejados de lado, que dejan de serlo en una mágica transformación gracias a la intencionalidad creadora y a la expresividad formal con que los y las artistas, los que en esta muestra aparecen, van a hacer posible.

WENCES RAMBLA

Comisario de la acción/ exposición y editor

ral que al costat de la bellesa artificial constitueixen les fonts primordials d'experiència estètica.

D'altra banda, estar a bones amb l'entorn, comprometre's a conservar-lo i a no abusar d'ell — evitar l'explotació descontrolada de les matèries d'aquest— significa com d'important suposa viure i promoure una cultura de la pau i de la solidaritat. L'ésser humà no ha d'evitar únicament conflictes i querelles entre sí, sinó que ha de «con-formar-se» amb la naturalesa. Aquesta no és un filó inesgotable, sinó un potencial de difícil equilibri. D'aquí que per servir-nos d'ella i gaudir de les riqueses d'aquesta, hem d'administrar-la i malcriar-la amb molta cura. I és aquí on intervé clarament el paper d'una educació activa: la del consum responsable, la de la sostenibilitat; més encara quan tant homes i dones, adults i en la infància, els manquen dels aliments, efectes i objectes necessaris per portar una vida digna de ser viscuda.

Doncs bé, aquestes idees de pau, convivència, ajust amb l'entorn són difícils de complir i desenvolupar sense una cultura de l'economia de matèries i esforços, sense potenciar la dimensió estètica de la persona. A qui no estima les coses belles acaba per donar-li igual que allà o aquí hi haja un abocador descontrolat, un desguàs que contamina, un urbanisme d'exclusiu horitzó especulatiu, un món, al capdavant, de relacions conflictives en el viure quotidià del real-natural i l'urbà-artificial.

És per açò que en el Projecte NOW-Isonomía i ja en la cloenda d'aquest, després de llargues i profitoses experiències i treballs, s'ha volgut reprendre l'edició de la mostra —acció, convivència, conscienciació— del que una vegada AIDIAC (Associació Internacional per a la Difusió i l'Intercanvi Artístic) denominà *Art del Rebutj*. Rebutjos per reutilitzar, amb la qual cosa deixen de ser rebutjos per transmutar-se —fins i tot efímerament en la facticitat, però persistentes en la nostra memòria— en elements positius de construcció, d'aprofitament. Rebutjos reconfigurats artísticament com a material que, dins de la filosofia del projecte, servisca per despertar sensibilitats, incrementar o fer veure que també la vivència estètica pot brollar d'humils materials deixats de costat, que deixen de ser-ho en una mágica transformació gràcies a la intencionalitat creadora i a l'expressivitat formal que els i les artistes, els que apareixen en aquesta mostra, fan possible.

WENCES RAMBLA

Comissari de l'acció/exposició i editor

PEPE BEAS

Una proposición irónica

Rosalía Torrent

Durante las primeras horas de aquella mañana de noviembre, se presentó en el parque de Ribalta (donde aquel día se celebraba un certamen artístico) un extraño personaje cuyas ropas de cirujano no engañaron a nadie: desde luego no era un médico aquel hombre de andares decididos y sonrisa entre apacible y socarrona. No era médico y, sin embargo, empezó a operar. Ante la mirada del paseante temprano preparó el quirófano, alisó su bata verde, se ajustó la mascarilla e hincó su instrumental en las entrañas del paciente.

Pero nadie gritó aterrado. El personaje, José Beas, formaba parte de un espectáculo, de ese festival de arte que, durante el día, iba a desarrollarse en el conocido parque de Castellón. Jugando con las inéditas dimensiones que el siglo XX ofreció a la creación, el festival se planteaba trabajar con material de desecho o de condición efímera, al mismo tiempo que buscaba vehicular una denuncia contra la violencia.

La cosa comenzaba a aclararse. Nadie había gritado porque el instrumental del falso cirujano no eran tijeras, pinzas o bisturís, sino el arma tantas veces fraternal de la ironía, ese arma que ayuda a la reflexión, que rinde homenaje a la fuerza del espíritu. Con el proceso que la ironía conlleva, Beas había comenzado a desentrañar el cuerpo del paciente: un televisor desvencijado, utilizado como paralelo perfecto del cuerpo de un ser humano (concretamente de un varón, sin marcas específicas de religión o raza). Y es que tanto seres humanos como televisores llevan dentro de sus pieles-carcasas, todo un complejo mecanismo que les hace vivir. Ese mecanismo se compone de piezas que pueden estropearse, comenzar a chirriar por accidente o vejez, pero que, merced a los avances científicos y tecnológicos, pueden ser recompuestas y mantenidas vivas por fármacos o válvulas.

Todo esto lo sabe nuestro médico, hom-

Una proposició irònica

Rosalía Torrent

Durant les primeres hores d'aquell matí de novembre, es presentà al parc de Ribalta (on aquell dia se celebrava un certamen artístic) un estrany personatge la roba de cirurgia del qual no enganyà ningú: per descomptat no era un metge, aquell home que caminava decidit i amb un somriure entre plàcid i sorneguer. No era metge i, no obstant això, començà a operar. Davant de la mirada de les persones que passejaven matineres, preparà el quiròfan, allisà la bata verda, s'ajustà la màscara i clavà l'instrumental a les entranyes del pacient.

Però ningú cridà aterrit. El personatge, José Beas, formava part d'un espectacle, d'aqueix festival d'art que, durant el dia, anava a desenvolupar-se en el conegut parc de Castelló de la Plana. Jugant a les inèdites dimensions que el segle XX oferí a la creació, el festival es plantejava treballar amb material de rebuig o de condició efímera, al mateix temps que buscava vehicular una denúncia contra la violència.

Allò començava a aclarir-se. Ningú havia cridat perquè l'instrumental del fals cirurgià no eren tisores, pinces o bisturís, sinó l'arma tantes vegades fraternal de la ironia, aqueixa arma que ajuda a la reflexió, que ret homenatge a la força de l'esperit. Amb el procés que la ironia comporta, Beas havia començat a desentrançar el cos del pacient: un televisor desmanegat, utilitzat com a paral·lel perfecte del cos d'un ésser humà (concretament d'un home, sense marques específiques de religió o raça). I és que tant els éssers humans com els televisors porten dins de les seues pells-carqueses, tot un complex mecanisme que els fa viure. Aqueix mecanisme es compon de peces que poden espatllar-se, posar-se a grinyolar per accident o vellesa, però que, gràcies als avanços científics i tecnològics, poden ser recompostes i mantingudes vives per fàrmacs o vàlvules.

Tot açò ho sap aquest metge, home

bre experimentado y de manos hábiles que, tras analizar minuciosamente al paciente, consulta su *vademecum* y ofrece a cada pieza defectuosa la posibilidad de un tratamiento adecuado. Pero hay algo que no encaja, algo que comienza a preocupar al galeno: hay una pequeña pieza, en apariencia inocua, que no responde a tratamientos, que se empeña en caminar por su cuenta, a veces para bromear lanzando amarillos chorritos de líquido, otras para acariciar internas pieles cálidas, pero en muchas ocasiones —y ahí está el problema— para convertirse en arma y agredir. Levantada y afirmativa, la pequeña pieza no tiene miramientos, recorre lugares a los que no ha sido invitada, busca acomodo donde se la escupe. Atiende al nombre de pene.

El cirujano no encuentra remedio para la pieza. La mira por todos los lados, trata de descubrir el porqué de su comportamiento. Se ha encontrado muchas veces con la misma situación y siempre ha obtenido nulos resultados. Hoy sin embargo cree intuir algo y desvía su mirada hacia la cabeza del paciente: allí contempla horrorizado cómo el maldito colono ha logrado suplantar el cerebro del hombre.

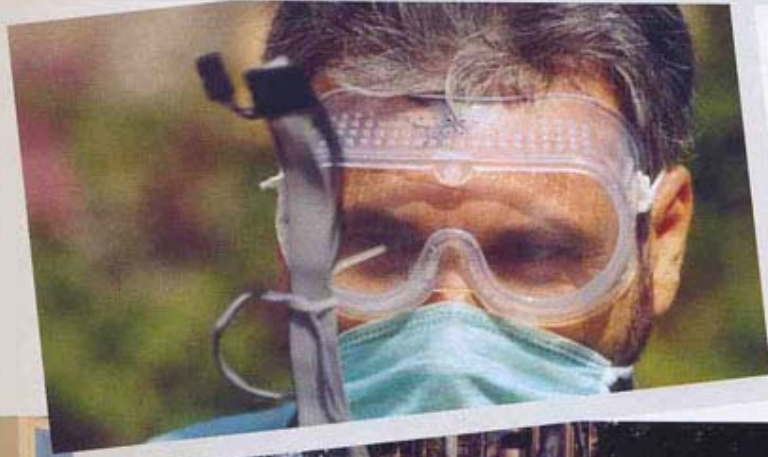
Con toda esta historia (que José Beas escenificó para nosotros durante el marco del festival) el autor ha querido llamar la atención sobre la durísima situación de violencia que sufren muchas mujeres a manos de tantos varones. Su modo de comunicar ha sido, como hemos comentado, la ironía.

La ironía —recordemos a Sócrates— se nos presenta como un proceso que busca que cada cual vaya, por sí mismo, avanzando en el conocimiento. Ante las contradicciones y las preguntas lanzadas por el ironista, el interlocutor inicia el proceso reflexivo. Esto es lo que ha pretendido Beas: elaborar un montaje a través del cual enviarnos mensajes, sonrientes pero mordaces y amargos, para que nosotros, en su desentrañamiento, nos hagamos más humanos utilizando la razón y el pensamiento.

experimentat i de mans hàbils que, després d'analitzar minuciosament el pacient, consulta el seu *vademècum* i ofereix a cadascuna de les peces defectuoses que troba la possibilitat d'un tractament adequat. Però hi ha alguna cosa que no encaixa, alguna cosa que comença a preocupar el metge: hi ha una xicoteta peça, en aparença innòcua, que no respon a tractaments, que s'encabota a caminar pel seu compte, de vegades per bromejar llançant grocs rajolins de líquid, altres per acariciar internes pells càlides, però en moltes ocasions —i aquí està el problema— per convertir-se en arma i agredir. Trempada i afirmativa, la xicoteta peça no té miraments, recorre llocs on no ha sigut invitada, busca acomodar-se on se l'escup. Respon al nom de penis.

El cirurgià no troba remei per a la peça. La mira per tots els costats, tracta de descobrir el perquè del seu comportament. S'ha trobat moltes vegades amb la mateixa situació i sempre ha obtingut nuls resultats. Avui, no obstant això, creu intuir quelcom i desvia la seua mirada cap al cap del pacient: allí contempla horroritzat com el maleït colon ha aconseguit suplantar el cervell de l'home.

Amb tota aquesta història (que José Beas escenificà per nosaltres durant el marc del festival) l'autor ha volgut cridar l'atenció sobre la duríssima situació de violència que sofreixen moltes dones de mans de tants homes. El mode de comunicar de Beas ha sigut, com hem comentat, la ironia. La ironia —recordem Sòcrates— se'ns presenta com un procés que busca que cadascú avanci personalment pel coneixement. Davant de les contradiccions i les preguntes llançades per l'ironista, l'interlocutor inicia el procés reflexiu. Açò és el que ha pretès Beas: elaborar un muntatge a través del qual enviar-nos missatges, somrients però mordaços i amargs, perquè nosaltres, en desentranyar-los, ens fem més humans i utilitzem la raó i el pensament.

ALAIN CAMPOS / VICENT VIDAL

Laberinto

Joan M. Marín

*Sé que hay una persona
que me busca en su mano, día y noche,
encontrándome, a cada minuto, en su calzado.*
César Vallejo

Esta historia se escribe por sí sola. Rememora el montaje realizado por Alain Campos y Vicent Vidal, un poema visual que sugiere con intensidad, imagen tras imagen, al modo que la vida enlaza los deseos. Los artistas realizaron su obra con zapatos usados, un material de desecho especialmente evocador, cada par con su historia, con su diferente pasado. Los pintaron de azul y construyeron con ellos un laberinto circular en cuyo centro destacaba un corazón formado por zapatos rojos. En su entrada, señalando a quien se apresta a recorrerlo, un único par de zapatos amarillos. Ahí estamos, en el laberinto, pura metáfora de la existencia.

Todos vivimos en un laberinto de zapatos azulados. Grandes y chicos, zapatos-hombre, zapatos-mujer. Todos diferentes, todos azulados; todos distintos, todos zapatos. Cada cual a su manera, sencilla o elegante, festiva o deportiva. Distintas formas de transitar la vida, pero, al fin y al cabo, todos somos y habitamos el camino.

Aquel que se dispone a recorrer el laberinto es tan irrepitable como un par de zapatos amarillos. Tan sólo dos cosas son iguales para todos: una única entrada, una sola salida. Una vez dentro, cada uno construye su trazado, eso que algunos llaman destino.

Inconscientemente, levantas el pie izquierdo y apoyas el derecho. Mientras tanto respiras, te atareas, quizá deseas; y así la vida va habitando el espacio y también el tiempo que entre cada paso media. Para unos es larga, distendida; otros muchos la harán breve y apresurada; tampoco serán menos los que se adentren en callejones sin salida.

Laberint

Joan M. Marín

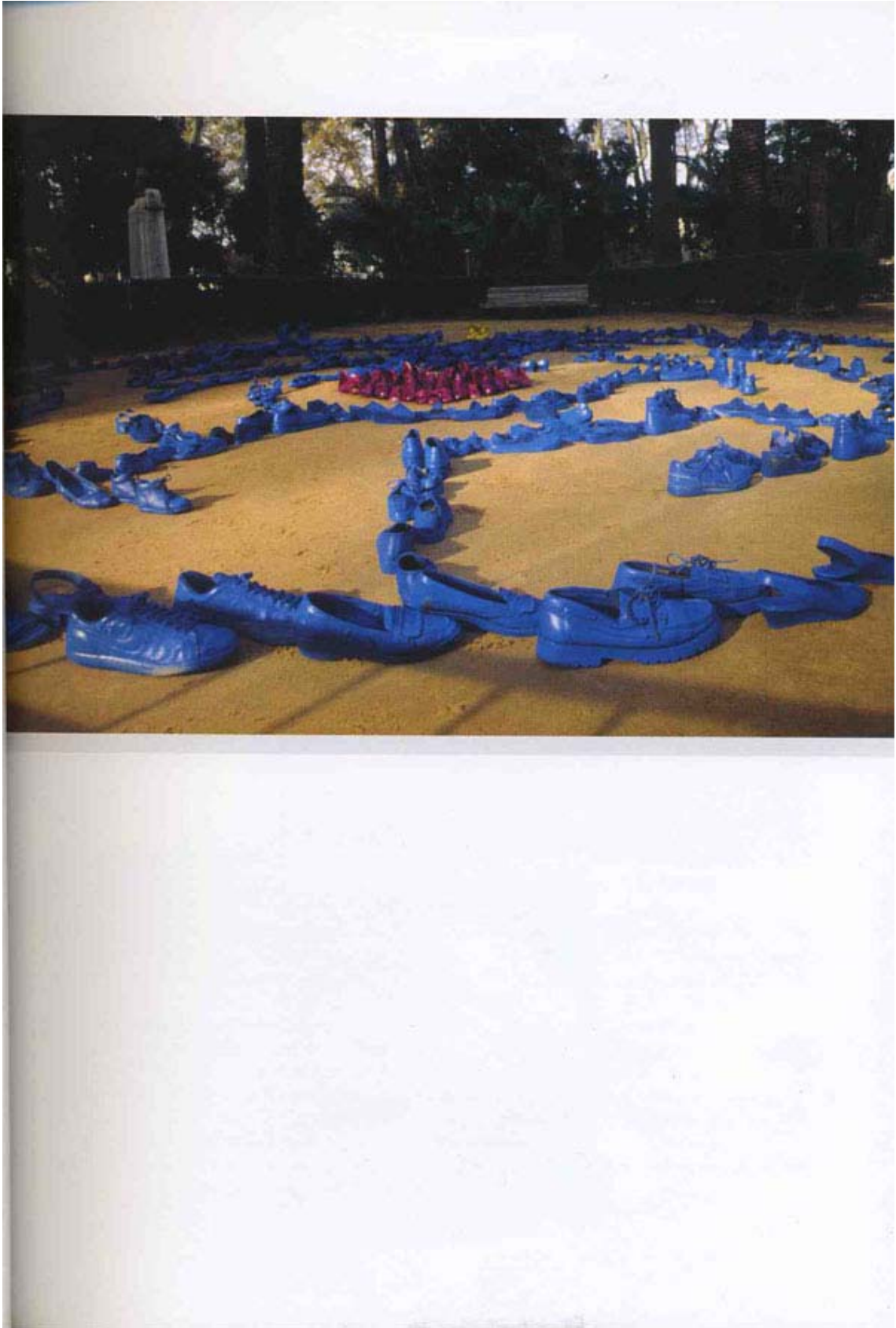
*Sé que hay una persona
que me busca en su mano, día y noche,
encontrándome, a cada minuto, en su calzado.*
César Vallejo

Aquesta història s'escriu sola. Rememora el muntatge realitzat per Alain Campos i Vicent Vidal, un poema visual que suggereix amb intensitat, imatge, rera imatge, de la mateixa manera en què la vida enllaça els desigs. Els artistes realitzaren la seua obra amb sabates usades, un material de rebuig especialment evocador, cada parell amb una història particular, amb un passat diferent. Les pintaren de blau i construïren amb elles un laberint circular al centre del qual destacava un cor format per sabates roges. A l'entrada del laberint, assenyalant a qui es prepara a recórrer-lo, un únic parell de sabates grogues. Aquí estem, al laberint, pura metàfora de l'existència.

Tots vivim al laberint de sabates blaves. Grans i xicotets, sabates-home, sabates-dona. Tots diferents, tots blavosos; tots distints, totes sabates. Cadascú a la seua manera, senzilla o elegant, festiva o esportiva. Distintes formes de transitar la vida, però, al cap i a la fi, tots som i estem al camí.

Qui es disposa a recórrer el laberint és tan irrepitable com un parell de sabates grogues. Tan sols dues coses són iguals per a tots: una única entrada, una sola sortida. Una vegada dins, cadascun construeix el seu traçat, això que alguns anomenen destí.

Inconscientment, alces el peu esquerre i afermes el dret. Mentrestant respires, t'aqueferes, potser tens desigs; i així la vida habita l'espai i també el temps que hi ha entre cada pas. Per a uns és llarga, distesa; molts altres la faran breu i precipitada; tampoc seran menys els que s'endinsen en carrerons sense sortida.

Todos esos zapatos tuvieron dueña y dueño. ¿Cuántos antes que nosotros recorrieron el camino? Anduvieron en círculos concéntricos y diversos, animados por el mismo músculo de pasión: un corazón de zapatos rojos que todos buscamos y guardamos dentro. Anduvieron y después se convirtieron en camino. Sendas que guían y, a veces, desorientan nuestras vidas. Pues nosotros —efímeros y venturosos zapatos— no sólo vivimos, también constituimos el laberinto de la existencia.

Algunos te dirán que sólo es un juego de formas y colores: las fuerzas primarias del azul, el amarillo y el rojo; unas conformando y otras recorriendo el útero geométrico del círculo. Y de eso se trata: de un juego primordial donde poco o nada está preestablecido. Una historia intrasferible que cada uno traza sobre el lienzo de la tierra a su ritmo y a su paso.

Totes aqueixes sabates tingueren ama i amo. Quants abans que nosaltres recorregueren el camí? Caminaren en cercles concèntrics i diversos, animats pel mateix múscul de passió: un cor de sabates vermelles que tots busquem i guardem a dintre. Caminaren i després esdevingueren camí. Sendes que guien i, de vegades, desorienten les nostres vides. Perquè nosaltres —efímeres i venturosos sabates— no només vivim, també constituïm el laberint de l'existència.

Alguns et diran que només és un joc de formes i colors: les forces primàries del blau, el groc i el roig; unes conformen i unes altres recorren l'úter geomètric del cercle. I d'això es tracta: d'un joc primordial on poc o res està preestablit. Una història intransferible que cadascú traça sobre el llenç de la terra al seu ritme i al seu pas.

JOSÉ CAÑO

Rizar el rizo

Antonio Gascó

En la literatura aparecen una serie de figuras que se denominan metonimias o sinécdoques cuya actividad consiste en tomar el todo por la parte, o buscar metáforas que abarquen el contenido en el continente. También en muchas áreas de la historia del arte se han aprovechado estos recursos que tienen como principal afán sorprender y provocar la integración más participativa del espectador en la obra. Así, representaciones teatrales que provoquen la realidad dentro de la propia escena, arquitecturas que en la fachada presenten elementos del interior, cuadros en cuyo asunto aparezcan otros cuadros, o temas musicales en los que la música misma sea protagonista de la acción musical.

Una paradoja del mismo género la ensaya, con acierto, José Caño en su participación en este segundo *happening* del Arte del Desecho. Una paradoja con cierto aire de intrascendente transcendencia, muy con el aire *fluxus*, en la que la basura sea la mejor imagen del arte hecho con los desperdicios. En otras palabras, con los mismos desperdicios construir un depósito de basura. ¿Cabe algo más simple? A su vez, ¿cabe algo más conceptual y más válido a un tiempo, con respecto a la intención de los organizadores del evento?

Sin dudarlo es una muestra de talento que permite teorizar sobre los tropos artísticos, siendo fiel a un postulado post dadá, muy sistemático en la postura de aquellas corrientes que tras la transvanguardia y el neo dadá, enterraron a las vanguardias dándoles el apelativo, ya museístico y trascendental, de históricas.

Filar prim

Antoni Gascó

En la literatura apareix una sèrie de figures que es denominen metonímies o sinècdokes, l'activitat de les quals consisteix a prendre el tot per la part, o buscar metàfores que abracen el contingut en el continent. També en moltes àrees de la història de l'art s'han aprofitat aquests recursos que tenen com principal afany sorprendre i provocar la integració més participativa de l'espectador en l'obra. Així, representacions teatrals que provoquen la realitat dins de la pròpia escena, arquitectures que a la façana presenten elements de l'interior, quadres en l'assumpte de la qual apareixen uns altres quadres, o temes musicals on la música és protagonista de l'acció musical.

Una paradoxa del mateix gènere l'assaja, amb encert, José Caño en la participació que ha desenvolupat en aquest segon *happening* de l'Art del Rebuig. Una paradoxa amb cert aire d'intrascendent transcendència, molt amb l'aire *fluxus*, en la que el fem siga la millor imatge de l'art fet amb deixalles. En altres paraules, amb les mateixes deixalles construir un femer. Es pot demanar alguna cosa més simple? Alhora, hi ha res més conceptual i més vàlid a un temps, respecte de la intenció dels organitzadors de l'esdeveniment?

Sense dubte és una mostra de talent que permet teoritzar sobre els tropes artístics, i ser fidel a un postulat postdadà, molt sistemàtic en la línia d'aquells corrents que després de la transvanguardia i el neodadà, enterraren les avantguardes donant-los l'apel·latiu, ja museístic i transcendental, d'històriques.

Sencillez, plasticidad (porque no hay que olvidar que en el contraste de los elementos del desecho encontramos panoramas muy plásticos) y al mismo tiempo concepto, ideario construido sobre la inmundicia. Algo tan prosaico y al tiempo tan barroco. Algo imperiosamente reiterado como referente de nuestro tiempo, en el que los residuos son una realidad tan importante que llega a ser un problema que trasciende la dimensión social para hacerse político.

El estadounidense Joseph Kosuth, publicó en 1969 un par de importantes ensayos con el título de *El arte después de la filosofía*, en los que defendía que el arte no tratara más que del arte, pasando de la morfología a la función.

De esta manera, el artista conceptual - ideario que sin duda defendía- no habría de hacer obras materiales, sino formular nuevas proposiciones que, cada vez, deben definir de nuevo lo que era el arte, tal y como, según él, había ocurrido desde que Duchamp extendió indiscriminadamente la definición de lo artístico. En fin: que el objeto del arte era para Kosuth definir el arte. Curiosa extravagancia que, sin querer, nos lleva a una forma tan racional como literaria, tan rabiosamente moderna como histórica.

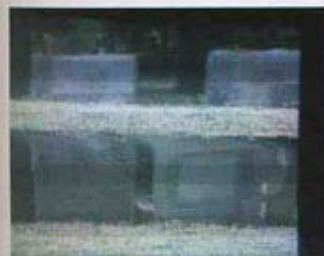
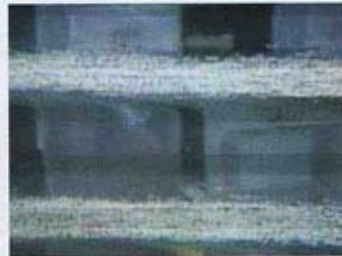
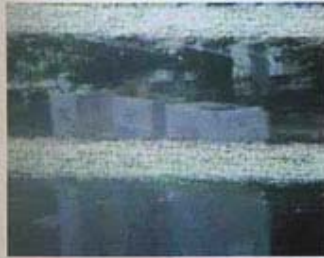
Hete aquí que con su basura-basura (como la pintura pintura), o con sus desechos (*El desecho del arte*) para hacer un basurero, Caño está postulando por un recurso tan actual como imaginativo, siendo rotundamente auténtico.

Senzillesa, plasticitat (perquè cal no oblidar que en el contrast dels elements del rebuig trobem panorames molt plàstics) i al mateix temps concepte, ideari construït sobre la immundícia. Quelcom tan prosaic i alhora tan barroco. Quelcom imperiosament reiterat com a referent del nostre temps, en què els residus són una realitat tan important que esdevenen un problema que transcendeix la dimensió social per esdevenir polític.

El nord-americà Joseph Kosuth, publicà en 1969 un parell d'importants assajos amb el títol de *L'art després de la filosofia*, on defensava que l'art no tractara més que de l'art, i es passara de la morfologia a la funció.

D'aquesta manera, l'artista conceptual — ideari que sense dubte defensava— no hauria de fer obres materials, sinó formular noves proposicions que, cada vegada, han de definir de nou el que era l'art, de la manera com, segons ell, havia ocorregut des que Duchamp estengué indiscriminadament la definició de l'artístic. Al capdavant: que l'objecte de l'art era per Kosuth definir l'art. Curiosa extravagància que, sense voler, ens porta a una forma tan racional com literària, tan rabiosament moderna com històrica.

Heus ací que amb les escombraries-escombraries (com la pintura-pintura), o amb els seus rebutjos (*El desecho del arte*) per a fer un abocador que elabora, Caño postula un recurs tan actual com imaginatiu, i que és rotundament autèntic.

MARCELO DÍAZ

Poética del Palet

Joan Garí

“Todo el ser humano está aún por contar”. Marcelo Díaz es un tipo que, partiendo primeramente de este axioma narratológico, se enfunda después un mono viejo y, con las herramientas del carpintero, toma posesión de un fragmento de espacio. Es un escultor, digámoslo claro.

La escultura, a lo largo de nuestro primer siglo, perdió primero el pedestal, después –o mientras tanto– la medida humana (¡ah, Leonardo!), más tarde –o antes– la inocencia y finalmente –o previamente– todo contacto con la realidad que fuera simplemente empírico y que no requiriese, para hacerse inteligible, del concurso de abstrusas teorías físicas y filosóficas. Contar el hombre, así, se ha convertido en una aventura que requiere, a menudo, prescindir del hombre. De aquí la necesidad del rodeo, de la persecución por la calle de servicio, de los paseos -o las carreras implacables- por carreteras de segundo orden. Que son siempre las *desolation rows* dylanianas, o así las intuimos.

¿Y qué es o qué ha de ser hoy esculpir o *estatur* (si se dice o se pudiera decir así)? Quizá un acto tan simple como escarbar en el desecho, a la búsqueda no del material milagrosamente noble, sino de la nobleza perdida del material. Una perquisición proustiana que no se detiene en olisquear las consabidas magdalenas, sino que se adentra en otros aromas también fecundos, como los de la madera vieja, gastada, rechazada y, por eso mismo, lista para un destino nobilísimo.

Poètica del Palet

Joan Garí

“Tot l'ésser humà està encara per contar”. Marcelo Díaz és un tipus que, partint primerament d'aquest axioma narratològic, s'enfunda després una granota vella i, agafant les ferramentes del fuster, pren possessió d'un fragment d'espai. És un escultor, diguem-ho clar.

L'escultura, al llarg del nostre primer segle, va perdre primer el pedestal, després –o mentrimentres– la mesura humana (ah, Leonardo!), més tard –o abans– la innocència, i finalment –o prèviament– tot contacte amb la realitat que fóra simplement empíric i que no requerira, per a fer-se intel·ligible, del concurs d'absruses teories físiques i filosòfiques. Contar l'home, així, s'ha convertit en una aventura que requereix, sovint, prescindir de l'home. D'aquí la necessitat del rodeig, de la persecució pel carreró de servei, de les passejades -o les corregudes implacables- per carreteres de segon ordre. Que són sempre les *desolation rows* dylanianes, o així les intuïm.

I què és o què ha de ser avui esculpir o *estatur* (si es diu o es poguera dir així)? Poter un acte tan simple com furgar en el rebuig, a la recerca no del material miraculosament noble, sinó de la noblesa perduda del material. Una perquisició proustiana que no es deté en olorar les consabudes magdalenes, sinó que s'endinsa en d'altres flaires també fecundes, com ara el de la fusta vella, gastada, rebutjada i, per això mateix, llesta finalment per a un destí nobilíssim.

El *palet* es un ambiguo emblema económico, un constructo humilde que presupone el progreso, o quizá simplemente lo delata (consideremos la delación, si ustedes quieren, como un mecanismo post, aunque deberían saber que, personalmente, sólo me interesan las delaciones a priori). En esta ocasión, Marcelo Díaz ha escogido el *palet* para convertirlo en pieza maestra de su castillo de naipes, una modesta estructura donde hubiera querido aprisionar algunos quilates de energía emocional.

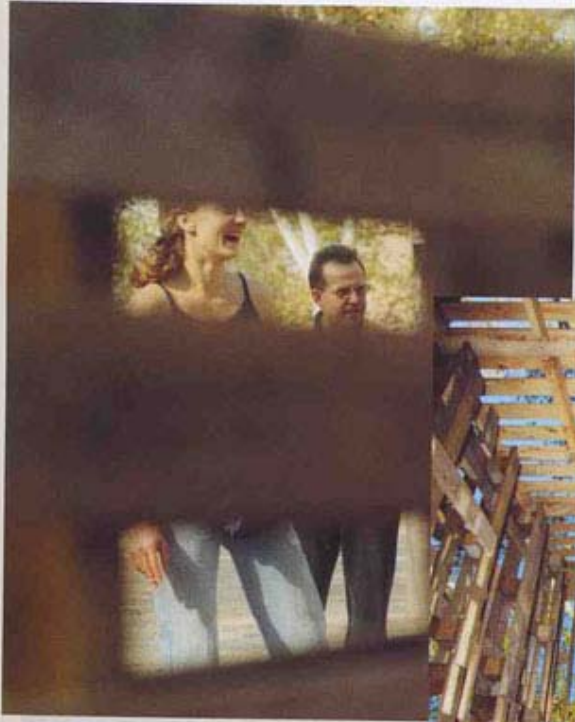
Yo he visto a este hombre —y así lo narro— utilizando el *palet* en un festival de arte del desecho para edificar su palacio de sombras hambrientas. Después vendrán los expertos (los delatores *a posteriori*) y dirán esto y aquello, donde esto quizá sea “informalismo” y aquello “abstracción poética”. Yo sólo he visto *palets* humildísimos y a un hombre —un escultor— con ganas de contarse, ayudado por unos teatreros de un país inexistente (Yugoslavia).

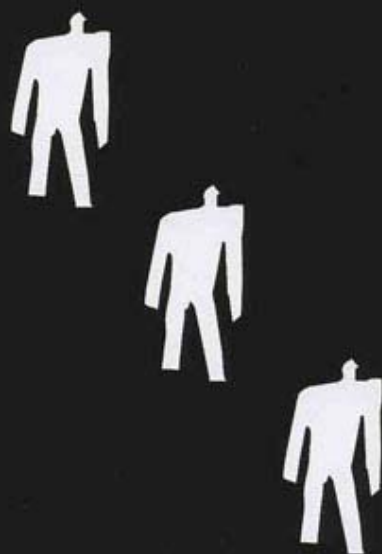
El resultado de la operación se asemeja a una extraña caja vacía entre los árboles. Fragmentados, los *palets* reclamaban nuestra atención con el cebo de la nueva vida que se les había otorgado. Quizá la eternidad artística sea sencillamente eso.

El palet és un ambiguo emblema econòmic, un constructe humil que pressuposa el progrés, o potser simplement el delata (considerem la delació, si vostés ho volen, com un mecanisme post, tot i que haurien de saber que, personalment, només m'interessen les delacions a priori). En aquesta ocasió, Marcelo Díaz ha triat el palet per a convertir-lo en peça clau del seu castell de naips, una modesta estructura on ell hauria volgut empresonar alguns quirats d'energia emocional.

Jo he vist aquest home —i així ho narro— utilitzant els palets en un festival d'art del rebuig per a edificar el seu casalici d'ombres famolenques. Després vindran els experts (els delators a posteriori) i diran això i allò, on això potser siga “informalisme” i allò “abstracció poètica”. Jo només he vist palets humilíssims i un home —un escultor— amb ganas de contar-s'hi, ajudat per uns teatrers d'un país inexistent (Iugoslàvia).

El resultat de l'operació s'assemblava a una estranya caixa buida entre els arbres. Esmicolats, els palets reclamaven la nostra atenció amb l'esquer de la nova vida que els havia estat otorgada. Potser l'eternitat artística siga senzillament això.

Mª LLEDÓ FABRA

Camino abierto

Lluís Meseguer

El diálogo de la vida puede verse como un proceso que se crea y se transforma: el camino implica la mirada, la mirada hace presente el camino, y el arte hace permanente el camino.

Si el arte dialoga con la materia para reutilizarla no como recuerdo de la materia que fue sino como perspectiva de la materia que será, es capaz de vencer la destrucción del tiempo. La obra misma es arte con la condición que desee o necesite la victoria sobre la fugacidad, incluso si se propone como fugacidad permanente. Por eso, es verdad que el arte vive en la medida que *carmina invenient iter*.

Si los trabajos plásticos de Maria Lledó Fabra han indagado otras formas de reflexión sobre la relación espacio-tiempo, sus propuestas en el marco del diálogo entre el arte y el reciclaje (en el que toda materia tiene derecho potencial a transformarse en otro signifi-cante: una botella, el papel de embalar, unas cajas, unos botes de fresco popular) tratan de transformar y superar aquello aparentemente inservible en una fuente semántica, aquello que es práctico en categórico, y lo pasado en posibilidad.

Si en otras propuestas anteriores, la metáfora o la metonimia material era evidente —la acumulación de los neumáticos que fundamentan el camino del automóvil vital, personal o colectivo—, ahora pueden ser, son, unos azulejos que componen, como un *collage* incansable, las vías del espacio hecho tiempo. Tienen color —que el blanco está abierto a todos los pasos,

Camí obert

Lluís Meseguer

El diàleg de la vida pot ser vist com un procés que es crea i es transforma: el camí implica la mirada, la mirada fa present el camí, i l'art fa permanent el camí.

Si l'art dialoga amb la matèria reutilitzant-la no com a record de la matèria que va ser sinó com a perspectiva de la matèria que serà, és capaç de vèncer damunt la destrucció del temps. L'obra mateixa és art amb la condició de desitjar o necessitar la victòria damunt la fugacitat, fins i tot proposant-se com a fugacitat permanent. Per això, és veritat que l'art viu en la mesura que *carmina invenient iter*.

Si el treballs plàstics de Maria Lledó Fabra han indagat altres formes de reflexió sobre la relació espai-temps, les seves propostes en el marc del diàleg entre l'art i el reciclatge (on tota matèria té dret potencial a esdevenir un altre significant: una botella, el paper d'embolicar, unes caixes, unes llandes de fresc popular) tracten de transformar i superar allò aparentment inservible en font semàntica, allò pràctic en categòric, allò passat en possibilitat.

Si en altres propostes anteriors, la metáfora o la metonímia material era evident —l'acumulació dels pneumàtics que fonamenten el camí de l'automòbil vital, personal o col·lectiu—, ara poden ser, són, unes manises que componen, com un *collage* incansable, les vies de l'espai fet temps. Tenen color —que el blanc és obert a tots els passos, que el negre

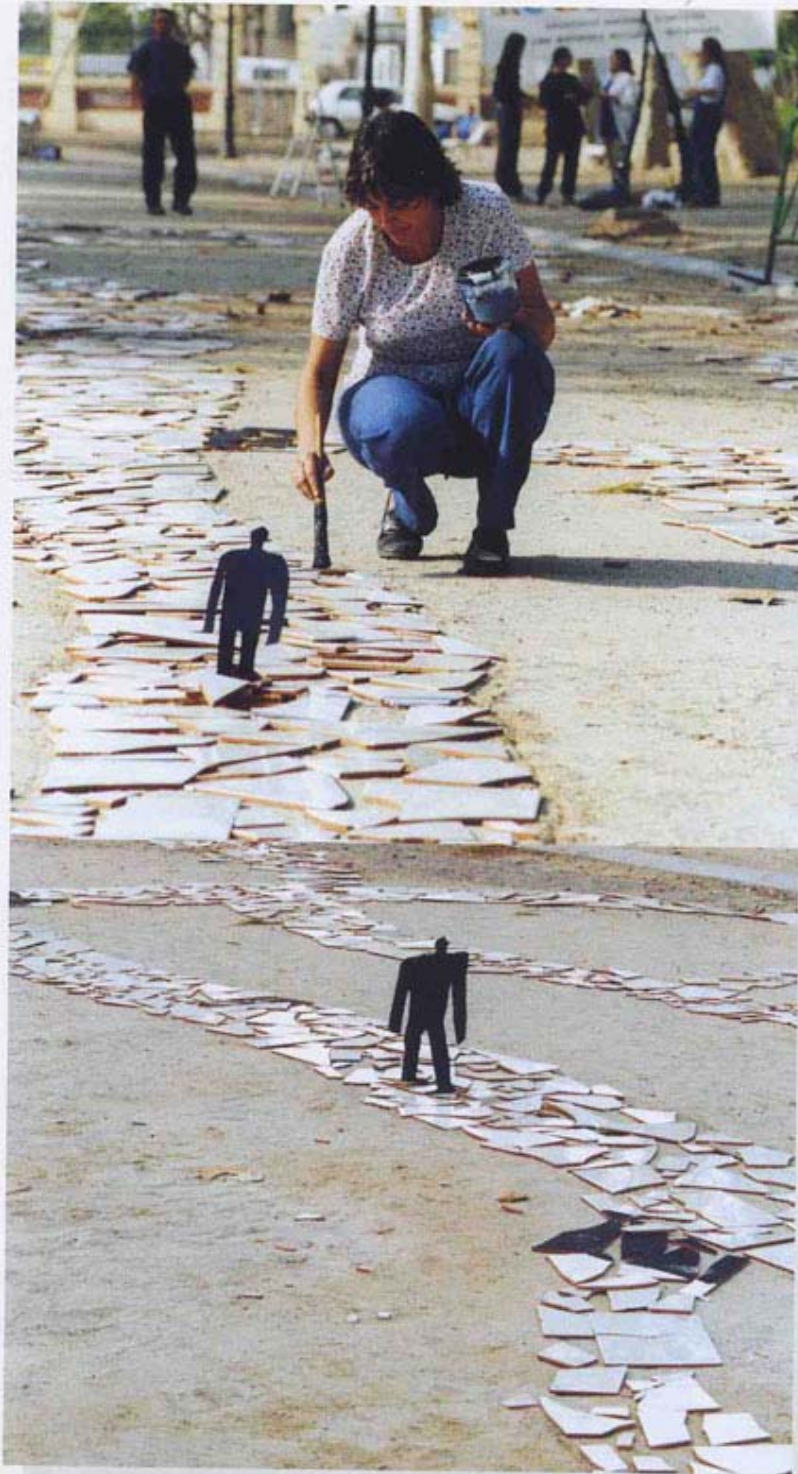

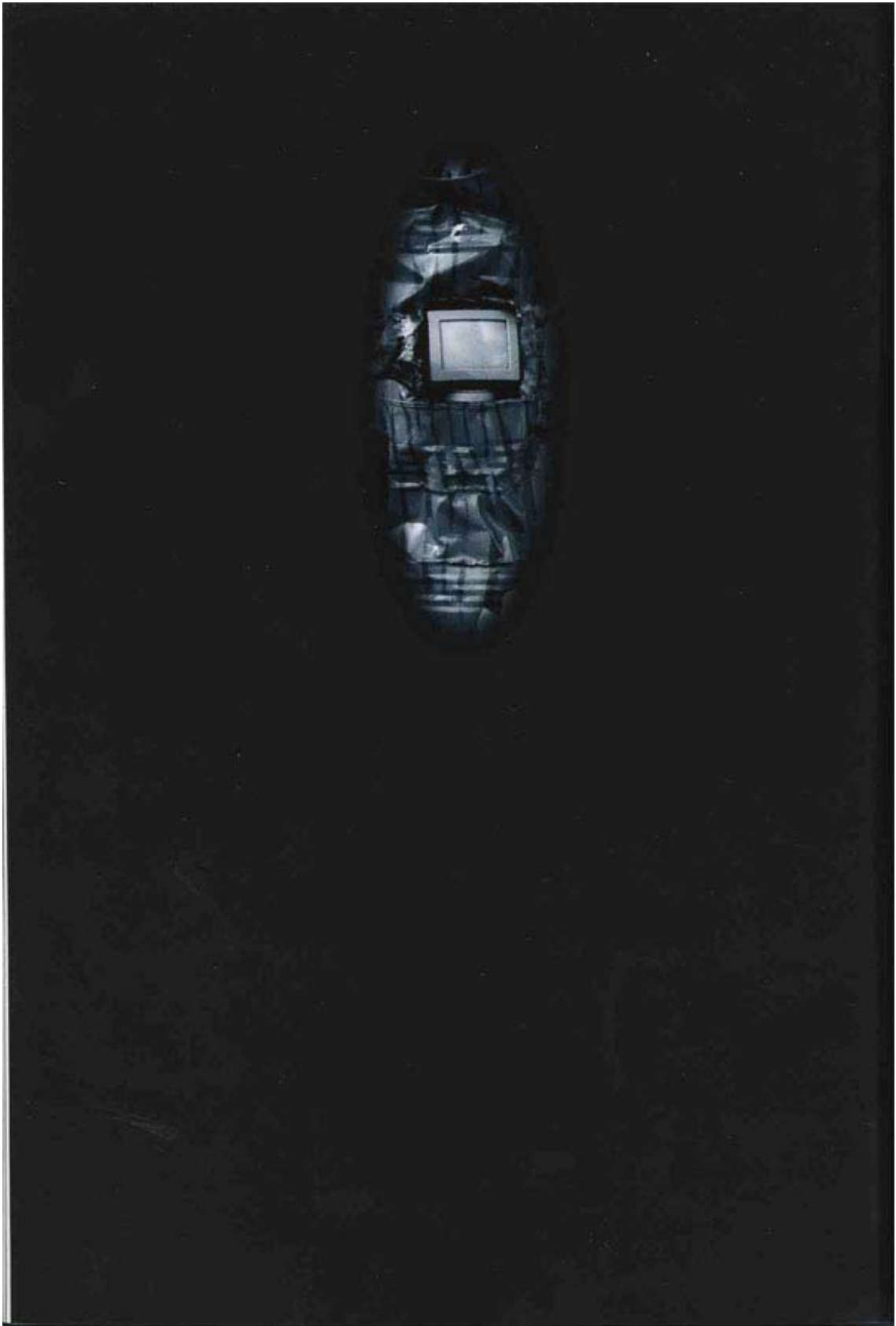
que el negro los supone—, están rotos —o se romperán, y se reconstruirán inmediatamente como unidades del futuro convertido en presente—, se les lanza sobre la tierra —de la cual también nacieron, y solidificadas ahora como base de cualquier actividad, cualquier duda, cualquier curva, cualquier dirección, cualquier bifurcación. Por eso, Fernando Pessoa, sin salir de Lisboa cuando lo decía, citaba a Carlyle para confirmar que todos los caminos que salen de un lugar, vuelven al mismo (o pueden volver, declara el espacio de azulejos de Lledó Fabra en el parque de Ribalta de la ciudad de Castellón de la Plana). Y si los caminos —el camino de los caminos— regresan, es porque acaban en el mismo sitio: pero precisamente porque parten de allí, y después de estar construidos, y el lugar en cierto modo ya no es el mismo.

El espacio hecho tiempo: la mirada como instante permanente, el camino como acción humana, las coordenadas sin cerrar si no es por el universo relativo, cambiante y abierto. Y la figura humana, pequeña y esencial, trabaja en la dura y apasionante profesión del espacio hecho camino, mirada, color, forma, tiempo.

els suposa-, són ja trencades -o seran trencades, i es reconstruiran immediatament com a unitats del futur convertit en present-, són llançades damunt la terra -de la qual també nasqueren, i solidificades ara com a base de qualsevol activitat, qualsevol dubte, qualsevol corba, qualsevol direcció, qualsevol bifurcació. Per això, Fernando Pessoa, sense eixir de Lisboa quan ho deia, citava Carlyle per confirmar que tots els camins que ixen d'un lloc, hi tornen (o hi poden tornar, declara l'espai de manises de Lledó Fabra al Parc Ribalta de la ciutat de Castelló de la Plana). I si els camins -el camí dels camins- tornen, és perquè acaben al mateix lloc: precisament, però, perquè hi comencen, i després d'haver estat construïts, i el lloc en certa manera ja no és el mateix.

L'espai fet temps: la mirada com a instant permanent, el camí com a acció humana, les coordenades no tancades sinó per l'univers relatiu, canviant i obert. I la figura humana, menuda i essencial, treballa en la dura i apasionant professió de l'espai fet camí, mirada, color, forma, temps.

**GRUPO CRAFT DE LA ESCUELA DE
ARTES Y OFICIOS DE CASTELLÓN**

Grupo Craft de la Escuela de Artes y Oficios de Castellón

Mercedes Hernández

Hace seis años nació este proyecto de "Reciclando, crear arte". Este título bien puede ser una máxima para nuestro atormentado mundo, cuando menos al más cercano para nosotros, este mundo de consumo sin frenesí que impera en nuestro entorno. La idea de realizar una jornada creativa y así acercar al público, a la ciudadanía de a pie, a una serie de obras en las que prime la capacidad creativa de cada autor es, sin lugar a dudas, una buena idea.

En ocasiones la palabra arte está rodeada de una majestuosidad que no le corresponde. El arte vive con nosotros y está presente en multitud de ocasiones que a diario vivimos. Estas jornadas, yo diría reflexivas, son un motivo para hacer valer esta bonita realidad que rige nuestro entorno. Sólo es cuestión de ver las cosas desde otra perspectiva y con otra finalidad, diferente a la meramente funcional, todo depende, parafraseando a mi compatriota Trueba, "del color del cristal con que se mira". Que el arte rige nuestras vidas es obvio, aunque no siempre seamos conscientes de ello. Por otro lado, el arte no es económicamente sólo para minorías, sino que dependiendo de los materiales reciclables y una mente creativa, pueden ser accesibles para cualquier persona que tenga sensibilidad hacia todo lo que signifique estética y sintonía.

Este es el principio de la obra realizada para esta jornada por el grupo Craft, integrado por estudiantes de la Escuela de Artes y Oficios de Castellón (numeroso grupo que, por tal, no disponemos de espacio para nombrarles individualmente), quienes hicieron florecer la semilla artística que, sin duda, ha germinado. Así, con latas de refrescos y material de desecho cotidiano, que todas las personas despreciamos una vez vaciamos su contenido, hicieron florecer un parque nuevo, distinto, cargado de colorido, de armonía, de belleza. Un parque que, además, hizo reflexionar a quienes lo contemplamos no sólo sobre la necesidad de reconstruir el concepto de belleza, no sólo sobre la necesidad de

Grup Craft de l'Escola d'Arts i Oficis de Castelló

Mercedes Hernández

Fa sis anys nasqué aquest projecte de «Reciclant, crear art», aquest títol bé pot ser una màxima per al turmentat món on vivim, si més no el més pròxim a nosaltres, aquest món de consum sense frenesí que impera al nostre entorn. La idea de realitzar una jornada creativa i així acostar al públic, al ciutadà, a una sèrie d'obres on prime la capacitat creativa de cada autor és, sense cap dubte, una bona idea.

De vegades, la paraula art està envoltada d'una majestuositat que no li correspon, l'art viu amb nosaltres i està present en multitud d'ocasions que vivim cada dia. Aquestes jornades, jo diria reflexives, són un motiu per fer valdre aquesta bonica realitat que regeix el nostre entorn, tot és qüestió de veure les coses des d'una altra perspectiva i amb una altra finalitat, diferent de la merament funcional, tot depèn, parafrasejant el meu compatriota Trueba, «del color del vidre amb què es mira». Que l'art regeix les nostres vides és obvi, encara que no sempre siguem conscients d'això. D'altra banda, l'art no és económicament només per a minories, sinó que en funció dels materials reciclables i d'una ment creativa, pot ser accessible per a qualsevol persona amb sensibilitat cap a tot el que signifique estética i sintonia.

Aquest és el principi de l'obra realitzada per a aquesta jornada pel grup Craft, que integren estudiants de l'Escola d'Arts i Oficis de Castelló (nombrós grup que, per això, no disposem d'espai per anomenar-los individualment), els qui feren florir la llavor artística que, sense dubte, ha germinat. Així, amb llaunes de refrescos i material de rebuig quotidià, que totes les persones rebutgem una vegada buidem el seu contingut, feren florir un parc nou, distint, carregat de colorit, d'harmonia, de bellesa, que a més féu reflexionar a les persones que ho contemplàrem no només sobre la necessitat de reconstruir el concepte de bellesa, no només sobre la necessitat

aprovechar lo que despreciamos, no sólo sobre la necesidad que tenemos los seres humanos de replantearnos nuestra relación con la naturaleza, sino que realizaron una alegoría sobre la vida y la oportunidad que tenemos de recuperar todo aquello que esta sociedad de consumo nos obliga a despreciar. De paso, nos ofrecieron un impacto visual claro, proporcionando una interrelación con el entorno, exaltando la naturaleza del parque Ribalta sobre cuyo corazón se realizó el milagro del hecho artístico permitiendo eclosionar una flora imposible, policroma y poliforme, cuya multiplicidad de formas y colores actuó como vínculo, como nexo con la naturaleza. El arte así concebido nos transporta desde un punto de vista de desecho a un mundo de exaltación estética que es la obra acabada. Ahora los detritus ya no son tales, se han transformado merced a la creatividad de sus autores en elementos de una composición artística. Para resumir todo lo descrito citaría una frase de Bell que creo sintetiza muy bien el *quid* de la cuestión que nos ocupa: "Para muchos el arte no solamente añade algo nuevo, sino que parece transmutar y enriquecer lo viejo".

Constituye esta jornada una aventura artística, un deseo de escapar de los esquemas rígidos y tradicionales del arte, volcándose, cada autor en mostrar y compartir con el espectador unas realizaciones que partiendo de materiales pobres (hierro, madera, plástico, envases, azulejos, zapatos, etc.), reciclados añadiremos, se convierten en obras de arte. Este quehacer no está exento de una filosofía crítica al mundo consumista, que de alguna forma se podría definir por su capacidad de generar basura. Desde la perspectiva artística podríamos situar esta acción entre el "Arte Povera" y el "Land Art", donde el contexto natural es el Parque Ribalta.

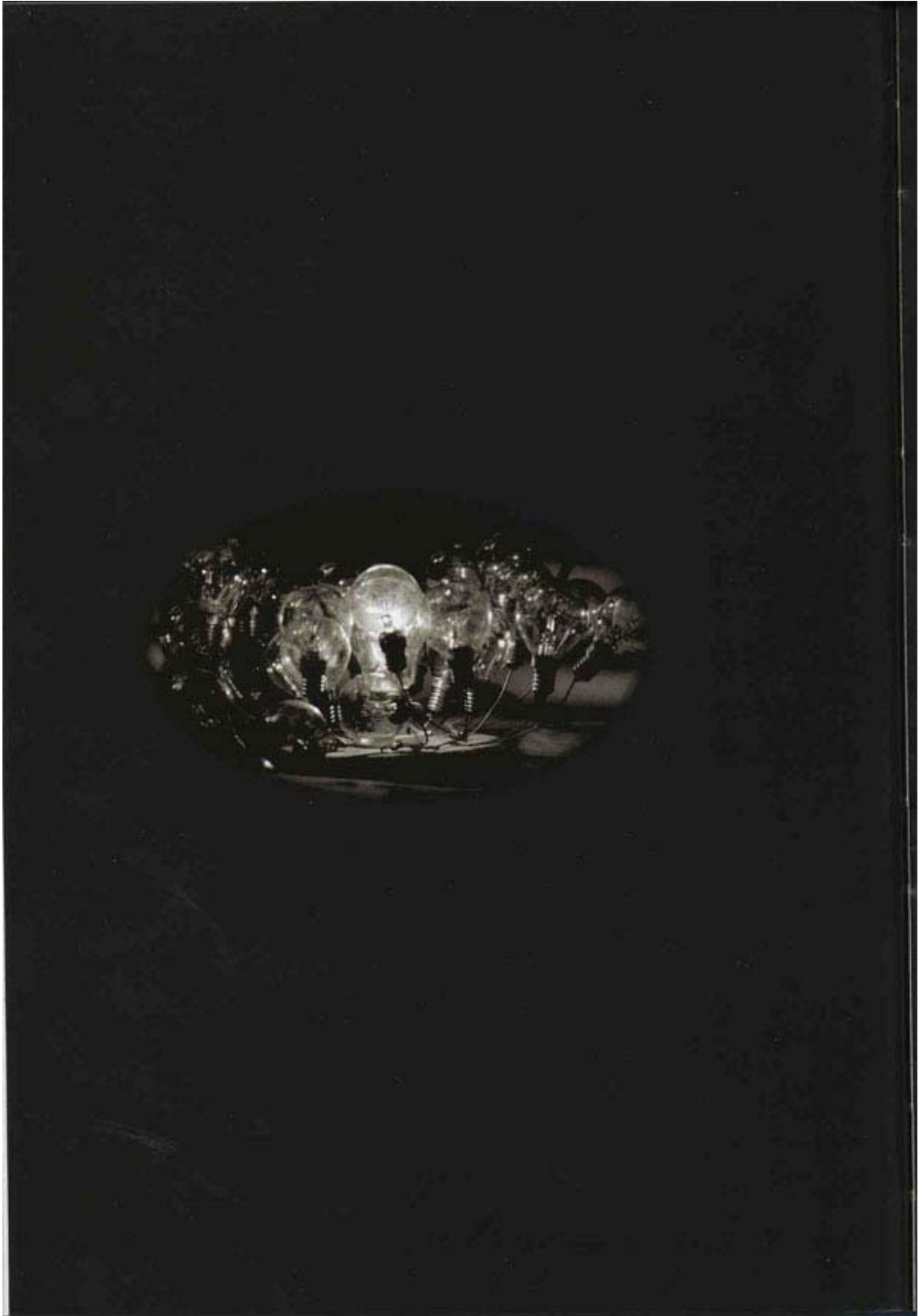
Hay una nota triste en este magnífico esfuerzo de empirismo artístico, y es la poca duración de las obras. Parece como si se menospreciasen los materiales utilizados y el fin logrado con ellos. Es como si la obra de arte hubiese sido un sueño que se ha esfumado y nuevamente volvemos a tener los materiales de desecho... ¿Qué hacer con las obras?, me pregunto con preocupación, ¿no es justo que este sueño haya sido tan efímero!

d'aprofitar el que rebutgem, no només sobre la necessitat que tenim els éssers humans de replantejar-nos la relació que mantenim amb la naturalesa, sinó que realitzaren una al·legoria sobre la vida i l'oportunitat que tenim de recuperar tot allò que aquesta societat de consum ens obliga a menysprear, ens oferien un impacte visual clar, proporcionaven una interrelació amb l'entorn, que exaltava la naturalesa del parc Ribalta sobre el cor de la qual es realitzà el miracle del fet artístic que permet l'eclosió d'una flora impossible, policroma i poliforme, la multiplicitat de formes i colors de la qual actuà com a vincle, com a nexe amb la naturalesa. L'art, concebut d'aquesta manera, ens transporta des d'un punt de vista de rebuig a un món d'exaltació estètica que és l'obra acabada. Ara els detritus ja no són detritus, s'han transformat gràcies a la creativitat dels autors en elements d'una composició artística. Per resumir tot allò que s'ha descrit citaria una frase de Bell que crec que sintetitza molt bé el *quid* de la qüestió que ens ocupa: «Per a molts l'art no només afegeix quelcom nou, sinó que sembla transmutar i enriquir allò vell».

Constitueix, aquesta jornada, una aventura artística, un desig d'escapar dels esquemes rígids i tradicionals de l'art, bolcant-se, cada autor a mostrar i compartir amb l'espectador unes realitzacions que parteixen de materials pobres (ferro, fusta, plàstic, envasos, taulellets, sabates, etc.), reciclats afegirem, es converteixen en obres d'art. Aquest quefer no està exempt d'una filosofia crítica del món consumista, que d'alguna forma es podria definir per la capacitat que té de generar fems. Des de la perspectiva artística podríem situar aquesta acció entre l'«*Art Povera*» i el «*Land Art*», on el context natural és el parc de Ribalta.

Hi ha una nota trista en aquest magnífic esforç d'empirisme artístic, i és la poca durada de les obres. Sembla com si es menysprearen els materials utilitzats i el fi que s'aconsegueix amb ells. És com si l'obra d'art haguera sigut un somni que s'ha esvaït i novament tornem a tenir els materials de rebuig... Què hauríem de fer amb les obres? em pregunte amb preocupació. No és just que aquest somni haja sigut tan efímer!

**GRUPO DE INGENIERÍA TÉCNICA
EN DISEÑO INDUSTRIAL DE LA UJI**

Grupo de ingeniería técnica en diseño industrial de la UJI

Juncal Caballero Guiral

El último año del siglo y del milenio acogió en el emblemático Parque Ribalta de Castellón el Segundo Festival de Arte del Desecho. La finalidad de dicho encuentro fue plasmada de manera ingeniosa por un buen número de artistas y diseñadores.

No es mi labor hablar de todos los participantes de este festival pero sí de un grupo de estudiantes de la carrera de Diseño Industrial de la Universitat Jaume I de Castellón, integrado por José Antonio Torres Miravet, Diego Suárez Vicent, José Peris Adsuara y Carlos Bort Gimeno. Ellos expusieron objetos diseñados y "fabricados" por ellos mismos y por algunos de sus compañeros de clase en el marco de un stand realizado bajo los mismos parámetros que impulsaron el diseño de los objetos que allí se nos mostraban.

Tanto el stand como los objetos fueron fabricados con materiales que cualquiera de nosotros tiró un buen día a la basura por carecer ya de utilidad. Cajas de madera y expositores olvidados en algún rincón conformaron el marco de una exposición que estuvo iluminada por unas divertidas lámparas realizadas con botellas de agua, de gel e incluso con mangueras, grifos de ducha o un palo de escoba. La luz de dichas lámparas nos dio una magnífica clase práctica de cómo cualquier objeto existente en nuestra casa puede tener una segunda utilidad.

Estos estudiantes nos enseñaron ese día que la "resurrección" existe, pues de la muerte de unos objetos renacen otros si

Grup d'enginyeria tècnica en disseny industrial de la UJI

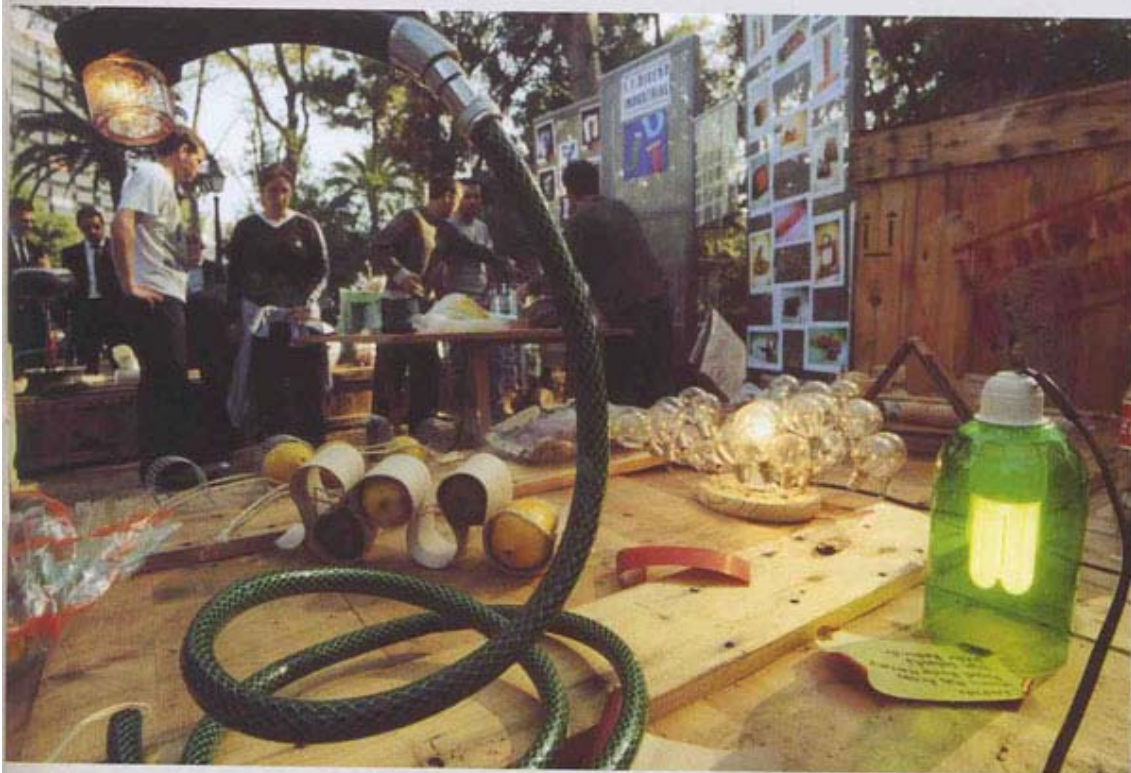
Juncal Caballero Guiral

L'últim any del segle i del mil·lenni acollí a l'emblemàtic parc de Ribalta de Castelló de la Plana el Segon Festival d'Art del Rebuig. La finalitat d'aquest entre la plasmà de manera enginyosa un bon nombre d'artistes i dissenyadors.

No em correspon parlar de tots els participants d'aquest festival, però sí d'un grup d'estudiants de la titulació d'Enginyeria Tècnica en Disseny Industrial de la Universitat Jaume I de Castelló, integrat per José Antonio Torres Miravet, Diego Suárez Vicent, José Peris Adsuara i Carlos Bort Gimeno. Exposaren objectes que ells havien dissenyat i «fabricat» i també d'alguns dels seus companys de classe en el marc d'un stand realitzat baix els mateixos paràmetres que impulsaren el disseny dels objectes que allí se'ns mostraven.

Tant l'estand com els objectes foren fabricats amb materials que qualsevol de nosaltres tirà un dia al fem per manca ja d'utilitat. Caixes de fusta i expositors oblidats en algun racó conformaren el marc d'una exposició il·luminada per uns divertits llums realitzats amb botelles d'aigua, de gel i fins i tot amb mànegues de rec, aixetes de dutxa o un pal de granera. La llum d'aquests llums ens oferí una magnífica classe pràctica de com qualsevol objecte que hi ha a casa nostra pot tenir una segona utilitat.

Aquests estudiants ens mostraren aqueix dia que la «resurrecció» existeix, atès que de la mort d'uns objectes renaixen uns altres, si

cabe más originales y divertidos que sus "progenitores".

Pero no fue únicamente el reciclaje el tema de la exposición sino que además tuvieron la "osadía" de hacernos entrar en un mundo completamente ajeno a nosotros. Un mundo con una filosofía y un modo de vivir muy particular: el Wabi-Sabi. El concepto Wabi-Sabi, explicado por los propios artistas en el cartel que anunciaba su presencia: "... es el rasgo más característico de lo que consideramos la belleza tradicional japonesa. Constituye un estilo de vida espiritual y filosófico, estableciendo un particular ideal estético".

Los objetos Wabi-Sabi son realizados con materiales provenientes de la naturaleza, no son moldeados ni embellecidos, apareciendo ante el espectador como simples y toscos. Pero aunque nos pueda parecer extraño, la belleza de estos objetos radica en la tosquedad de sus materiales y en la sencillez en el proceso de su realización.

Todos los objetos presentados en esta exposición (tanto aquellos que se enmarcan en la filosofía Wabi-Sabi como los realizados bajo parámetros de la Reutilización) tienen como característica común la funcionalidad y la naturalidad. Sin olvidarnos que todos ellos son completamente respetuosos con el entorno.

Los jóvenes artistas y diseñadores de Castellón tuvieron cabida en un espacio amplio y fresco que permitió que mostraran de manera espontánea unos trabajos llenos de imaginación y saber hacer. Gracias a todos ellos por hacernos sentir que el arte y el diseño están vivos.

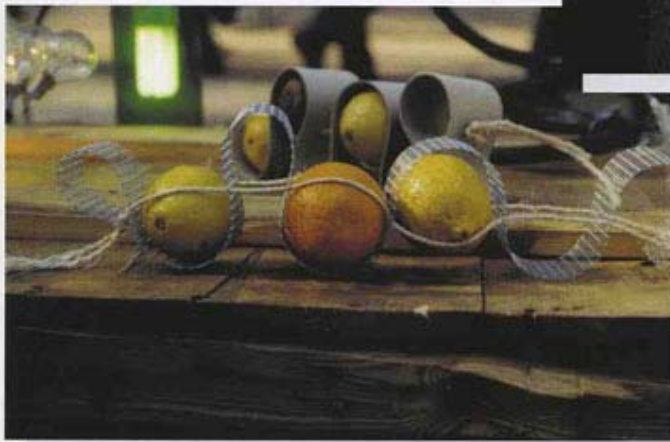
és el cas, més originals i divertits que els seus «progenitors».

Però no fou únicament el reciclatge el tema de l'exposició, sinó que a més tingueren la «gosadia» d'entrar-nos en un món completament aliè a nosaltres. Un món amb una filosofia i un mode de viure molt particular: el Wabi-Sabi. El concepte Wabi-Sabi, explicat pels propis artistes en el cartell que anunciava la presència d'aquests: « ...és el tret més característic del que considerem la bellesa tradicional japonesa. Constitueix un estil de vida espiritual i filosòfic, que estableix un particular ideal estètic».

Els objectes Wabi-Sabi es realitzen amb materials provinents de la naturalesa, no són emmotllats ni embellits, apareixent davant de l'espectador simples i toscos. Però encara que ens sembla estrany, la bellesa d'aquests objectes rau en la tosquedat dels materials que els componen i en la senzillesa en el procés de realitzar-los.

Tots els objectes presentats en aquesta exposició (tant aquells que s'emmarquen en la filosofia Wabi-Sabi com els realitzats amb els paràmetres de la reutilització) tenen com a característica comuna la funcionalitat i la naturalitat. Això sí, sense oblidar que tots ells són completament respectuosos amb l'entorn.

Els joves artistes i dissenyadors de Castelló caberen en un espai ampli i fresc que els permeté mostrar de manera espontània uns treballs plens d'imaginació i saber fer. Gràcies a tots ells per fer-nos sentir que l'art i el disseny estan vius.

GRUPO REICLART

Ventanas virtuales

Alicia Vidal Castell

Una cuerda sujeta entre dos árboles a una altura aproximada de dos metros y de la cual colgaban tiras de plástico transparente, podría ser la descripción sucinta de lo realizado por el Grupo Reciclart. Esta sencilla descripción nos permite introducirnos en la obra que se quiere presentar, primeramente la utilización de materiales reciclables en la composición, plástico, cuerdas, ..., materiales que son de utilización normal, que hacen que el espectador no se sienta extraño ante la obra. El creador de la composición ha buscado esta simbiosis del espectador y la obra, no sólo en el uso del material sino también haciéndole participe de la obra, deja que el espectador escriba, dibuje, ... en los plásticos, ocultando su transparencia inicial.

La composición presenta ventanas al mundo, que están evidenciadas por los diferentes tramos de plástico; ventanas que permiten ver el mundo que rodea a la obra, y que queda muy imbricada y resaltada dentro del paisaje que la entorna. Estas ventanas que permiten ver el mundo de una forma transparente, limpia, que sería como la mirada inocente del niño, se ve transformada por el espectador.

El espectador, se puede entender como el progreso, la no inocencia, el proceso del desarrollo industrial, la especulación, ... que hace que la transparencia, la limpieza del mundo que nos envuelve, quede transformada. La utilización de rotuladores rojos para realizar la escritura, los dibujos, ... nos hace ver en esas ventanas, como si fueran manchas, escrituras realizadas con sangre. Sangre, que puede entenderse desde su lado

Finestres virtuals

Alicia Vidal Castell

Una corda subjecta entre dos arbres a una altura aproximada de dos metres i de la qual penjaven tires de plàstic transparent, podria ser la descripció succinta d'allò que ha fet el Grup Reciclart. Aquesta senzilla descripció ens introdueix en l'obra que es vol presentar, en principi la utilització de materials reciclables en la composició, plàstic, cordes, ... materials que són d'utilització normal, amb els quals l'espectador no se sent estrany davant de l'obra. El creador de la composició ha buscat aquesta simbiosi del espectador i l'obra, no només en l'ús del material sinó també fent-lo participi de l'obra. Deixa que l'espectador escriga, dibuixi... en els plàstics, i que oculte la transparència inicial d'aquests.

La composició presenta finestres al món, que estan evidenciades pels diferents trams de plàstic; finestres que permeten veure el món que rodeja l'obra, i que queda molt imbricada i ressaltada dins del paisatge que l'envolta. Aquestes finestres que permeten veure el món d'una forma transparent, neta, que seria com la mirada innocent del xiquet, es veu transformada per l'espectador.

L'espectador es pot entendre com el progrés, la no innocència, el procés del desenvolupament industrial, l'especulació... que fa que la transparència, la neteja del món que ens embolcalla, quede transformada. La utilització de retoladors rojos per realitzar l'escriptura, els dibuixos... ens fa veure en aqueixes finestres, com si foren taques, escriptures realitzades amb sang. Sang, que pot entendre's des del costat més negatiu d'a-

más negativo, como la que ha sido necesaria verter para que algunos puedan conseguir transformar el mundo provechosamente para ellos, o desde su lado positivo, como el esfuerzo de tantas personas, investigadores, artistas, ... que han hecho de este mundo que nos rodea una mejor realidad.

El material utilizado, su fragilidad, el efecto de balanceo que produce el viento al actuar sobre el mismo, nos da un reflejo de lo movable, cambiante, voluble, que es el mundo que se puede ver a través de esas ventanas.

El espectador que interviene, que deja su huella, el que añade algo más a estas ventanas, decantando en un sentido u en otro el significado de la obra, en función de la liberalidad de sus acciones.

No sólo se trata de conseguir que el espectador tome conciencia de la posibilidad de utilización de materiales que se consideran comunes, reciclables, ... que tome conciencia de que este material no sólo es útil, sino que es capaz de formar parte de una composición artística. Que este material desechable, que se desprecia, que no se le hace caso, que muchas veces envuelve a elementos tecnológicos, ... puede transformarse en un vehículo de expresión.

questa, com la que ha sigut necessària abocar perquè alguns puguen aconseguir transformar el món profitosament per ells, o des del costat positiu, com l'esforç de tantes persones, investigadors, artistes... que han fet d'aquest món que ens rodeja una realitat millor.

El material utilitzat, la fragilitat d'aquest, l'efecte de balanceig que produeix el vent en actuar sobre aquest, ens dóna un reflex de com de movable, canviant, voluble és el món que es pot veure a través d'aqueixes finestres.

L'espectador que hi intervé, que deixa la seua empremta, el que afegeix una miqueta més a aquestes finestres, decantant en un sentit u en un altre el significat de l'obra, en funció de la liberalitat de les seues accions.

No només es tracta d'aconseguir que l'espectador prenga consciència de la possibilitat d'utilització de materials que es consideren comuns, reciclables... que prenga consciència que aquest material no només és útil, sinó que és capaç de formar part d'una composició artística. Que aquest material d'un sol ús, que es menysprea, que no se li fa cas, que moltes vegades embolica elements tecnològics... pot transformar-se en un vehicle d'expressió.

JAIME JIMÉNEZ DE HARO

El camino, los caminos...

Antoni Albalat

El camino, los caminos, el polvo, los polvos, el sol, el vidrio, la cerámica, la tierra, el mármol, las lápidas, la fosa, los ocelos, los ojos caleidoscòpicos, el olvido selectivo, la vida caleidoscòpica, las copas rotas, las copas donde bebimos el vino agridulce de las amantes, vaginas como copas, copas de vidrio, vasos amargos de duralex, cristales como espadas, cristales como labios, venas que abren los cristales, cristales en la sangre, el mosaico del recuerdo, el camino: un mosaico, la vida un mosaico, el camino de la vida, el caminito que el tiempo ha borrado que juntos un día... ponme la mano aquí Macorina.

Camino de carro, camino abierto, hacer el camino, allanar el camino, desbrozar el camino, desembarazar el camino, desembarazar los caminos, el camino embarazoso, cortar un camino, interceptar el camino, dar el alto en el camino, aplicar la ley de fugas, obstáculos, piedras en el camino, *parar la cameta*, torcer el camino, volver a los mismos caminos, abrirse al camino, emprender el camino, tomar el camino, llevar el camino, el tao, el zen, nirvana, orgasmo, seguir el camino, tirar por el camino, el atajo, abandonar el camino, apartarse del camino, el camino recto, la senda de la amargura, *Paths of Glory* (Stanley Kubrick), dejar el camino, equivocar el camino, equivocar la vida, pinta y colorea, errar el camino, herrar el caballo, herrar las mulas, abreviar los caminos, acortar los caminos, alargar los caminos, poner puntos suspensivos: tres, trís, tras, tres, puntos suspensivos y puentes colgantes: el sueño, pequeñas muertas, la piel en las espinas de zarzales que orillan el camino, los caminos.

El atajo, el acceso, la bajada, la calle, la cañada, la carreta, el desvío, la senda, la cuneta, la trinchera, los ojos de la Musa, de las musas, las noches sin amor, los aullidos del desamor, la poesía, los haikus, Joan Brossa, Manolo Bellver, el terraplén, no pasarán, el tren, el Euromed, el suicidio de Walter Benjamin, los meandros, los puentes, las autopistas, las autopsias, las autopistas de la información, las bifurcaciones, la rosa de los vientos, las rosas de te, las rosas exangües, las rosas seropositivas, las horas, los pasos, mil li, las leguas, el gato con botas, la milla, la maratón, el kilómetro. El atajo, el acceso, la bajada, la calle, la

El camí, els camins...

Antoni Albalat

El camí, els camins, la pols, la pols, el sol, el vidre, la ceràmica, la terra, el marbre, les làpides, la fossa, els ocells, els ulls calidoscòpics, l'oblit selectiu, la vida calidoscòpica, les copes trencades, les copes on beguérem el vi agredolç de les amants, vagines com a copes, copes de vidre, gots amargs de duralex, cristalls com a espases, cristalls com a llavis, venes que obrin els cristalls, cristalls en la sang, el mosaic del record, el camí: un mosaic, la vida un mosaic, el camí de la vida, *caminito que el tiempo ha borrado que juntos un día... ponme la mano aquí Macorina*.

Camí de carro, camí obert, fer el camí, aplanar el camí, desbrossar el camí, desembarassar el camí, desembarassar els camins, el camí enutjós, tallar un camí, interceptar el camí, donar l'alt al camí, aplicar la llei de fugues, obstacles, pedres al camí, parar la cameta, tòrcer el camí, tornar als mateixos camins, obrir-se al camí, emprendre el camí, prendre el camí, portar el camí, el tao, el zen, nirvana, orgasme, seguir el camí, tirar pel camí, la dreuera, abandonar el camí, apartar-se del camí, el camí recte, la senda de l'amargor, *Paths of Glory* (Stanley Kubrick), deixar el camí, equivocar el camí, equivocar la vida, pinta i acoloreix, errar el camí, ferrar el cavall, ferrar les mules, abreujar els camins, acurtar els camins, allargar els camins, posar punts suspensius: tres, trís, després de tres, punts suspensius i punts penjats: la son, xicotetes mortes, la pell en les espines d'esbarzeres que voregen el camí, els camins.

La dreuera, l'accés, la baixada, el carrer, la canal, la carretera, el desviació, la senda, la cuneta, la trinxera, els ulls de la Musa, de les musas, les nits sense amor, els udols del desamor, la poesia, els haikus, Joan Brossa, Manolo Bellver, el terraplè, no passaran, el tren, l'Euromed, el suïcidi de Walter Benjamin, els meandres, els punts, les autopistes, les autòpsies, les autopistes de la informació, les bifurcacions, la rosa dels vents, les roses de te, les roses exangües, les roses seropositives, les hores, els passos, mil li, les llegües, el gat amb botes, la milla, la maratón, el quilòmetre.

La dreuera, l'accés, la baixada, el carrer, la

cañada, la carretera, el desvío, la senda, la cuneta, la trinchera, los ojos de la Musa, de las musas, las noches sin amor, los aullidos del desamor, la poesía, los haikus, Joan Brossa, Manolo Bellver, el terraplén, no pasarán, el tren, el Euromed, el suicidio de Walter Benjamin, los meandros, los puentes, las autopistas, las autopsias, las autopistas de la información, las bifurcaciones, la rosa de los vientos, las rosas de te, las rosas exangües, las rosas seropositivas, las horas, los pasos, mil li, las leguas, el gato con botas, la milla, la maratón, el kilómetro.

Camino de carro, camino abierto, hacer el camino, allanar el camino, desbrozar el camino, desembarazar el camino, desembarazar los caminos, el camino embarazoso, cortar un camino, interceptar el camino, dar el alto en el camino, aplicar la ley de fugas, obstáculos, piedras en el camino, *parar la cameta*, torcer el camino, volver a los mismos caminos, abrirse al camino, emprender el camino, tomar el camino, llevar el camino, el tao, el zen, nirvana, orgasmo, seguir el camino, tirar por el camino, el atajo, abandonar el camino, apartarse del camino, el camino recto, la senda de la amargura, *Paths of Glory* (Stanley Kubrick), dejar el camino, equivocar el camino, equivocar la vida, pinta y colorea, errar el camino, herrar el caballo, herrar las mulas, abreviar los caminos, acortar los caminos, alargar los caminos, poner puntos suspensivos: tres, tris, tras, tres, puntos suspensivos y puentes colgantes: el sueño, pequeñas muertas, la piel en las espinas de zarzales que orillan el camino, los caminos.

El camino de cabras, el caminante, la caminata, el peón caminero, la guadaña, la muerte, la oca, el tablero de la oca, el parchis.

El camino, los caminos, el polvo, los polvos, el sol, el vidrio, la cerámica, la tierra, el mármol, las lápidas, la fosa, los ocelos, los ojos caleidoscópicos, el olvido selectivo, la vida caleidoscópica, las copas rotas, las copas donde bebimos el vino agri-dulce de las amantes, vaginas como copas, copas de vidrio, vasos amargos de duralex, cristales como espadas, cristales como labios, venas que abren los cristales, cristales en la sangre, el mosaico del recuerdo, el camino: un mosaico, la vida un mosaico, el camino de la vida, el caminito que el tiempo ha borrado que juntos un día... ponme la mano aquí Macorina.

El camino de cabras, el caminante, la caminata, el peón caminero, la guadaña, la muerte, la oca, el tablero de la oca, el parchis. Un nicho soleado.

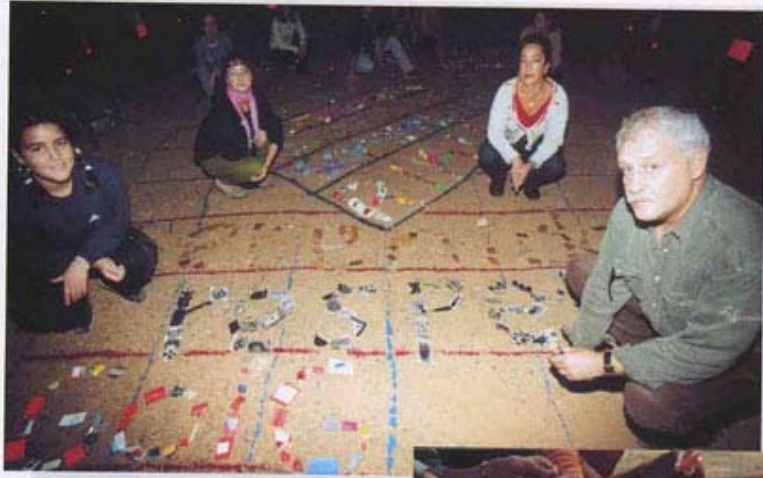
canal, la carretera, el desviació, la senda, la cuneta, la trinxera, els ulls de la Musa, de les musas, les nits sense amor, els udols del desamor, la poesia, els haikus, Joan Brossa, Manolo Bellver, el terraplè, no passaran, el tren, l'Euromed, el suïcidi de Walter Benjamin, els meandres, els ponts, les autopistes, les autòpsies, les autopistes de la informació, les bifurcacions, la rosa dels vents, les roses de te, les roses exangües, les roses seropositives, les hores, els passos, mil li, les llegües, el gat amb botes, la milla, la marató, el quilòmetre.

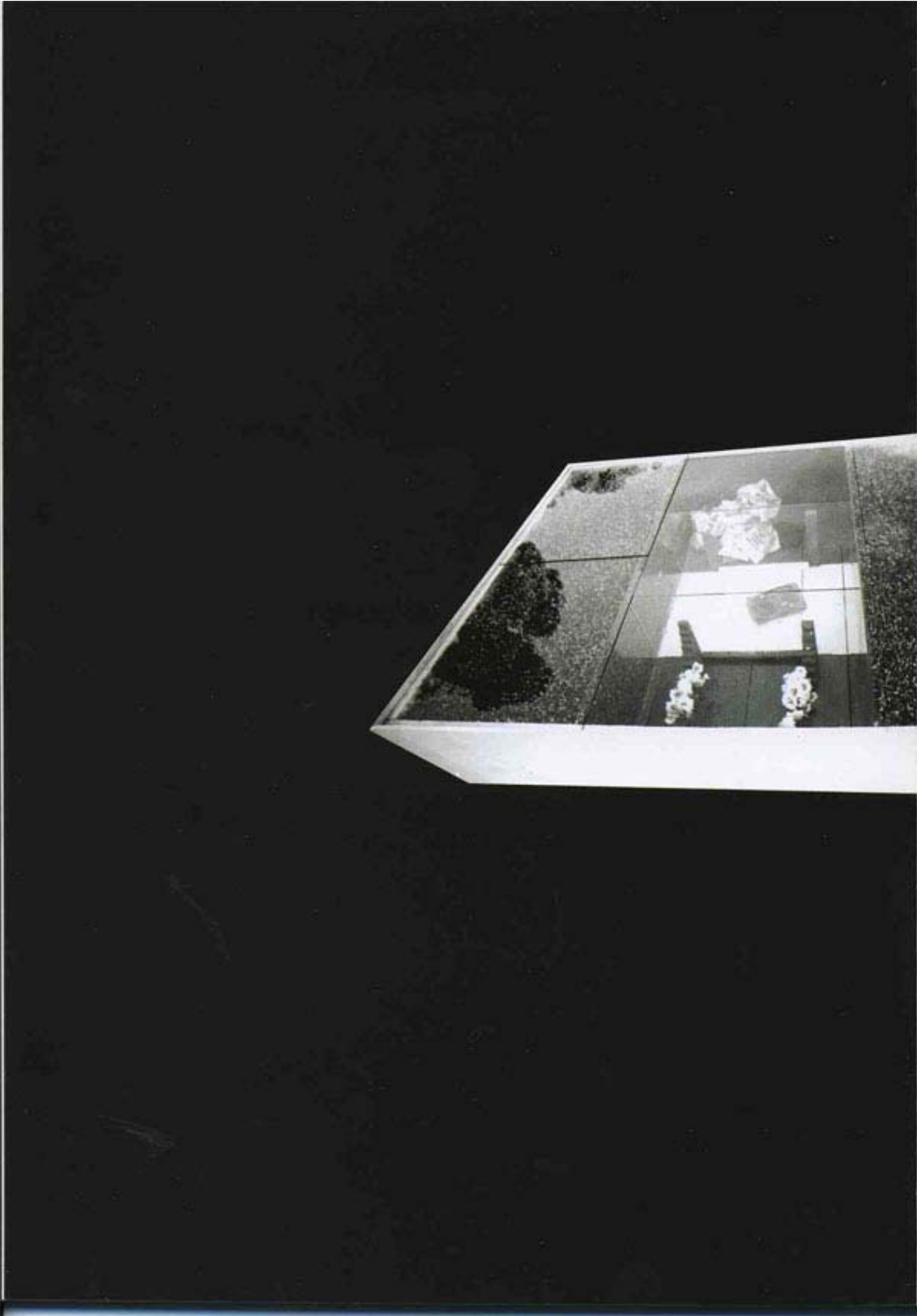
Camí de carro, camí obert, fer el camí, aplanar el camí, desbrossar el camí, desembarassar el camí, desembarassar els camins, el camí enutjós, tallar un camí, interceptar el camí, donar l'alt al camí, aplicar la llei de fugues, obstacles, pedres al camí, parar la cameta, tòrcer el camí, tornar als mateixos camins, obrir-se al camí, emprendre el camí, prendre el camí, portar el camí, el tao, el zen, nirvana, orgasme, seguir el camí, tirar pel camí, la drecera, abandonar el camí, apartar-se del camí, el camí recte, la senda de l'amargor, *Paths of Glory* (Stanley Kubrick), deixar el camí, equivocar el camí, equivocar la vida, pinta i acoloreix, errar el camí, ferrar el cavall, ferrar les mules, abreujar els camins, acurtar els camins, allargar els camins, posar punts suspensius: tres, tris, després de tres, punts suspensius i ponts penjats: la son, xicotetes morts, la pell en les espines d'esbarzerers que voregen el camí, els camins.

El camí de cabres, el caminant, la caminata, el peó caminer, la dallà, la mort, l'oca, el tauler de l'oca, el parxís.

El camí, els camins, la pols, la pols, el sol, el vidre, la ceràmica, la terra, el marbre, les làpides, la fossa, els ocells, els ulls calidoscòpics, l'oblit selectiu, la vida calidoscòpica, les copes trencades, les copes on beguérem el vi agredolç de les amants, vagines com a copes, copes de vidre, gots amargs de duralex, cristalls com a espases, cristalls com a llavis, venes que obrin els cristalls, cristalls en la sang, el mosaic del record, el camí: un mosaic, la vida un mosaic, el camí de la vida, *caminito que el tiempo ha borrado que juntos un día... ponme la mano aquí Macorina*.

El camí de cabres, el caminant, la caminata, el peó caminer, la dallà, la mort, l'oca, el tauler de l'oca, el parxís. Un nínxol assolellat.

MARIANO POYATOS

Luces, sombras y esquizofrenia

Carmen Senabre Llabata

«Como los canarios advierten a los mineros cuando el aire está demasiado viciado, el arte ha contribuido a alertar de los peligros que amenazan a nuestra especie. Sólo la historia dirá si esto fue el último combate por una causa perdida o el signo de una nueva concepción de las relaciones naturaleza/cultura que pueda hacernos afrontar el nuevo milenio con confianza».

J. Beardsley

Desde hace algún tiempo, comienzan a proliferar en las grandes ciudades de los países occidentales sustitutos de los cementerios humanos «tradicionales», mientras de lugares donde las catástrofes naturales y no tan naturales son lo más habitual, nos llegan imágenes sobrecogedoras con miles de cadáveres amontonados. Para estar a la última, nada mejor que adquirir una parcela en los llamados «jardines de la paz» o similares, con vistas al mar o a la montaña. Bien mirado, es una excelente solución, puesto que el paisaje que podemos observar los vivos desde un tren de alta velocidad o un automóvil a ciento cincuenta kilómetros por hora, no es muy apto para contemplaciones estéticas: vertederos de basura, cementerios de coches, fábricas abandonadas, autopistas que se han llevado por delante bosques enteros y toneladas de tierra, centros comerciales —escenario omnipresente en *La caverna*, última novela de Saramago— ajenos a la existencia del día y la noche u hormigueros unifamiliares.

Nada más lógico, en consecuencia, que la poética de las ruinas —restos arquitectónicos de un pasado lejano, convertidos en objeto estético por la pintura o la literatura— haya quedado desplazada por la poética de la ruina industrial, provocada por el afán consumista de nuestro siglo, aunque para descubrir los valores estéticos de esta última, se necesite hacer acopio de una buena dosis de imaginación.

No obstante, como ya adelantó magníficamente Addison, los placeres —y los caminos— de la imaginación son casi infinitos: gracias a ella y a cuanto se arroja en cualquier parte, los artistas cuentan hoy con innumerables oportunidades para poner algo de orden en esa caótica y conflictiva relación que

Llums, ombres i esquizofrènia

Carmen Senabre Llabata

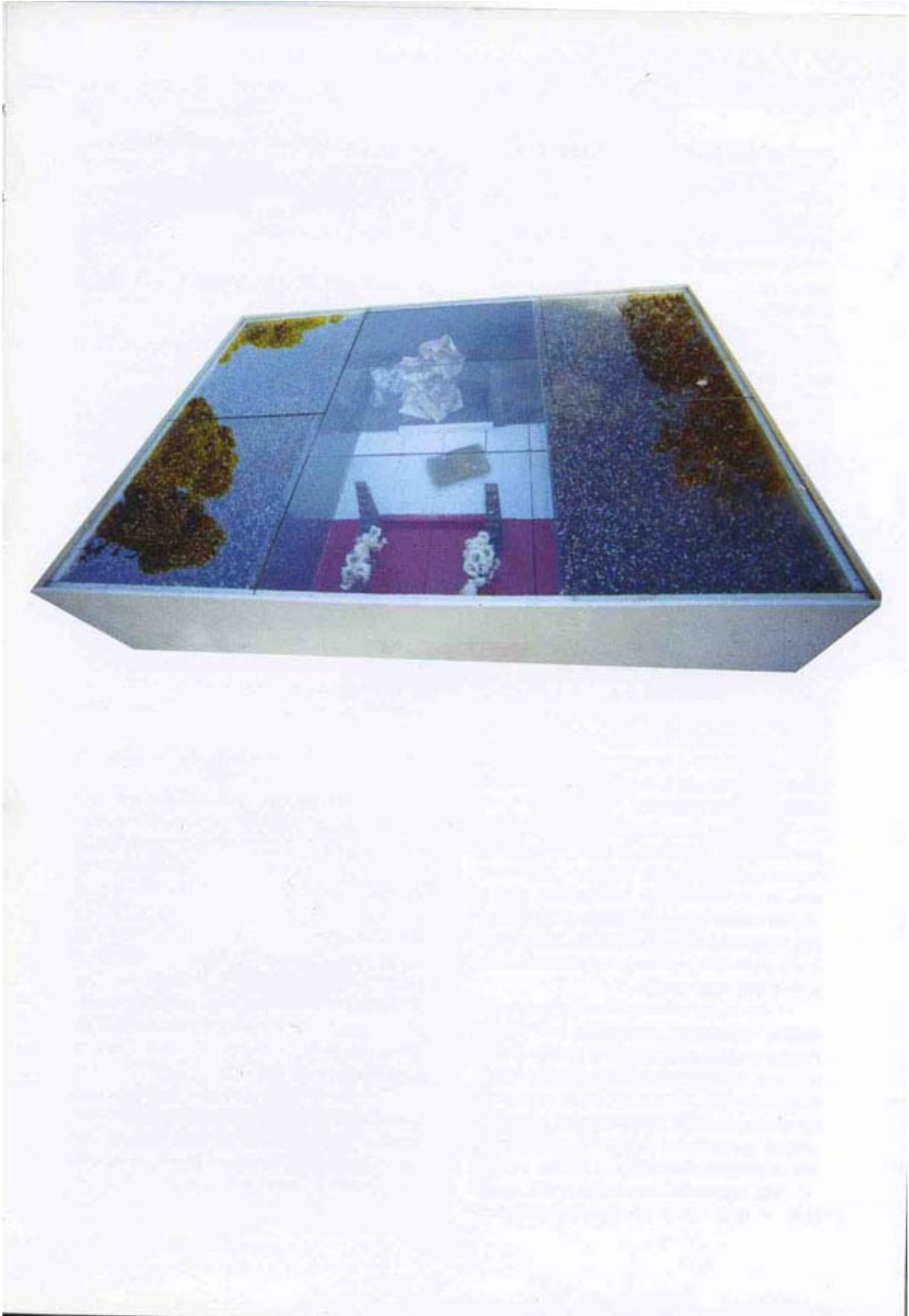
«Com els canaris adverteixen els miners quan l'aire està massa viciat, l'art ha contribuït a alertar dels perills que amenacen a la nostra espècie. Només la història dirà si açò fou l'últim combat per una causa perduda o el signe d'una nova concepció de les relacions naturalesa/cultura que ens faça afrontar el nou mil·lenni amb confiança».

J. Beardsley

Des de fa algun temps, proliferen a les grans ciutats dels països occidentals substituïts dels cementeris humans «tradicionals», mentre que de llocs on les catàstrofes naturals i no tan naturals són d'allò més habitual, ens arriben imatges esglaiadores amb milers de cadàvers amuntegats. Per estar a l'última moda, res millor que adquirir una parcel·la als anomenats «jardins de la pau» o semblants, amb vistes al mar o a la muntanya. Ben mirat, és una excel·lent solució, ja que el paisatge que podem observar els vius des d'un tren d'alta velocitat o des d'un automòbil a cent cinquanta quilòmetres per hora, no és molt escaient per a contemplacions estètiques: femers, cementeris de cotxes, fàbriques abandonades, autopistes que s'han portat per davant boscos sencers i tones de terra, centres comercials —escenari omnipresent a *La caverna*, última novel·la de Saramago— aliens a l'existència del dia i la nit o formiguers unifamiliars.

Res més lògic, en conseqüència, que la poètica de les ruïnes —restes arquitectòniques d'un passat llunyà, convertits en objecte estètic per la pintura o la literatura— l'haja desplaçat la poètica de la ruïna industrial, provocada per l'afany consumista del nostre segle, encara que per descobrir els valors estètics d'aquesta última, calga armar-se d'una bona dosi d'imaginació.

No obstant això, com ja avançà magníficament Addison, els plaers —i els camins— de la imaginació són gairebé infinitos: gràcies a ella i a tot allò que es llança en qualsevol part, els artistes compten avui amb multitud d'oportunitats per

hemos establecido con todo aquello que nos rodea, "reciclado" en términos artísticos tantísimos materiales inservibles. Ciertamente que la vanguardia histórica ya comenzó a reivindicar ir más allá de la pintura y el marco del cuadro, pero la situación ahora es muy distinta: no se trata de provocar rupturas formales, sino de reconocer que nos hallamos en una situación límite.

Advertir sobre el trato que, a menudo, dispensamos a la naturaleza, fue uno de los propósitos de la segunda edición del Arte del Desecho, conjugado con una llamada a rectificar la actitud respecto a ella y a nuestros semejantes. Si la naturaleza —como recuerda Beardsley— "no es una especie de «extranjera» que hayamos de dominar y maltratar", muchísimo menos pueden ser objeto de menosprecio o rechazo quienes forman parte de nuestra misma especie. En este sentido —y aun sabedores de sus escasas posibilidades de éxito— distintos colectivos han comenzado a actuar para cambiar el actual estado de cosas y el movimiento de oposición al pensamiento único y a la globalización económica, va enseñando los dientes a los poderosos, al triunfo de la intolerancia o la desigualdad. La muerte es resultado de malos tratos, de violencia. Carece de lógica que el mundo siga girando indiferente ante la tortura, las injusticias, las víctimas de la miseria, la guerra, el racismo y el deterioro del planeta: es entonces cuando nos hace dudar de nuestra condición de animales racionales.

Siempre se apela a la cultura como vehículo para el diálogo —si bien se ha demostrado con frecuencia su asociación a la "barbarie"— pues en realidad es una herramienta indispensable, pero se convierte en instrumento peligroso cuando es exhibida como arma arrojadiza contra los "otros", faceta esta última que, lejos de haber caído en desuso, se desarrolla cada vez más.

Y éste es precisamente el punto neurálgico del montaje escultórico presentado por Mariano Poyatos en el festival mencionado, formado por una estructura cuadrada de madera, de 1,20 metros, aproximadamente, cubierta con cristal, en cuyo interior se alineaban tres compartimentos, a modo de ataúdes, que contenían diversos "desechos", dotados, no obstante, de una singular belleza.

Esta instalación, muy cercana al arte conceptual, se basa en la oposición paz/violencia—

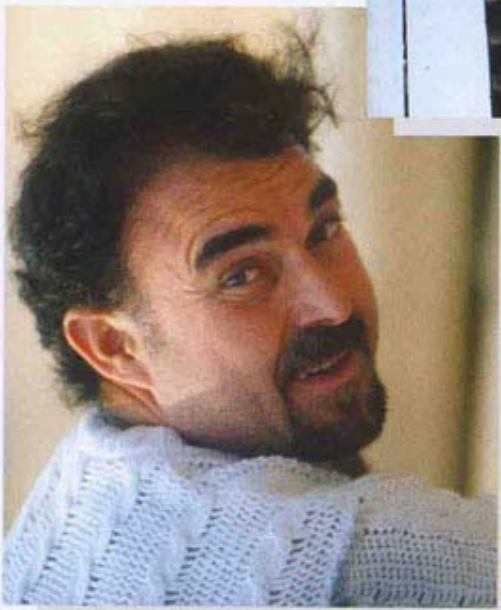
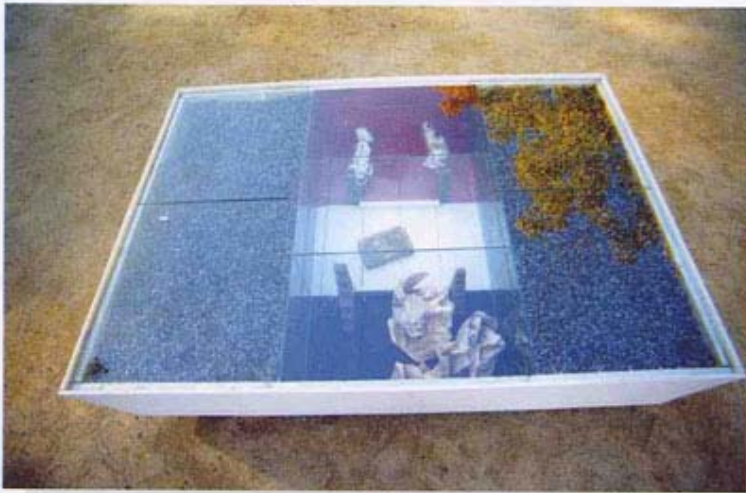
posar un poc d'ordre en aqueixa caòtica i conflictiva relació que hem establert amb tot allò que ens envolta, «reciclant» en termes artístics tantíssims materials inservibles. Cert que l'avantguarda històrica ja començà a reivindicar l'anar més enllà de la pintura i del marc del quadre, però la situació ara és molt distinta: no es tracta de provocar ruptures formals, sinó de reconèixer que ens trobem en una situació límit.

Advertir sobre el tracte que, sovint, donem a la naturalesa, fou un dels propòsits de la segona edició de l'Art del Rebuig, conjugat amb una crida a rectificar l'actitud respecte a ella i a la resta de les persones. Si la naturalesa —com recorda Beardsley— "no és una espècie d'«estrangera» que hàgem de dominar i maltractar", moltíssim menys poden ser objecte de menyspreu o rebuig els qui formen part de la nostra mateixa espècie. En aquest sentit —i fins i tot sabedors de les escasses possibilitats d'èxit que tenen— distints col·lectius han començat a actuar per canviar l'actual estat de coses i el moviment d'oposició al pensament únic i a la globalització econòmica, ensenyant les dents als poderosos, al triomf de la intolerància o la desigualtat. La mort és resultat de maltractaments, de violència. No té lògica que el món gire encara indiferent davant de la tortura, les injustícies, les víctimes de la misèria, la guerra, el racisme i el deteriorament del planeta: és llavors quan dubtem de la nostra condició d'animals racionals.

Sempre s'apela a la cultura com a vehicle per al diàleg —si bé s'ha demostrat amb freqüència l'associació d'aquesta a la «barbarie»— perquè en realitat és una ferramenta indispensable, però esdevé un instrument perillós quan s'exhibeix com a arma llancívola contra els «altres», faceta aquesta última que, lluny d'haver caigut en desús, es desenvolupa cada vegada més.

I aquest és precisament el punt neuràlgic del muntatge escultòric presentat per Mariano Poyatos al festival esmentat, format per una estructura quadrada de fusta, d'1,20 metres, aproximadament, coberta amb cristall, en l'interior de la qual s'alineaven tres compartiments, a manera de taüts, que contenien diversos «rebutjos», dotats, no obstant això, d'una singular bellesa.

Aquesta instal·lació, molt pròxima a l'art con-

vida/muerte, articulada, sobre todo, a partir del nicho central, donde un libro de texto de primeros de siglo yace sobre un fondo blanco ¿un sudario? ¿la única posibilidad de paz?, arropado por las páginas de economía de trozos de periódico —las cuales han dejado teñido de negro el lugar que ocupan— y por hortensias blancas que destacan sobre un rojo intenso. La posibilidad de entendimiento entre las gentes a partir de la cultura (libro) parece agotarse en las dos escaleras pequeñas que inútilmente, desde las superficies adyacentes, conducen a ninguna parte. El resultado: pleno de ambigüedades, conmovedor estéticamente, silencioso y elocuente.

Estos objetos, estetizados por voluntad de su creador, adquieren un contenido semántico diferente —extraídos de su contexto habitual— y adoptan, en consecuencia, funciones nuevas. No es posible olvidar que vivimos en una sociedad extremadamente violenta, por más que ello se enmascare tras un lenguaje educado o llamamientos a la concordia, de ahí que el montaje escultórico se complete con dos urnas a ambos lados del nicho del centro, repletas de viruta industrial, un material muy plástico pero agresivo —no se puede manipular— como tuvo ocasión de constatar el propio autor. La amenaza constante sella este micromundo.

Ni siquiera la aparente neutralidad estética de los materiales utilizados, livianos o pesados, frágiles o resistentes, o el cristal que cubría el conjunto, les protegió de su carácter transitorio —el libro, como era previsible, fue el primero en volatilizarse— pero obedecieron a los objetivos propuestos: contribuir a subrayar las connotaciones poético-visuales de este "cementerio caótico" —en palabras del artista— y poner de manifiesto la preocupación de esta convocatoria ante tanto desatino "global".

La solidaridad, la ternura o la tolerancia no cotizan en bolsa ni tampoco son rentables las fuentes de energía alternativas, los diseños urbanísticos medidos o el dedicar atención presupuestaria a problemas medio-ambientales. Los únicos valores en alza son los de siempre: aquellos que se basan en el dominio que proporcionan el poder económico y militar. No es de extrañar, en efecto, que la única posibilidad de paz se encuentre en los cementerios, entre los muertos o, tal vez, en el arte, entre los soñadores.

ceptual, es basa en l'oposició pau/violència-vida/mort, articulada, sobretot, a partir del nínxol central, on un llibre de text de primers de segle jau sobre un fons blanc, un sudari?, l'única possibilitat de pau?, abrigat per les pàgines d'economia de trossos de periòdic —les quals han tintat de negre el lloc que ocupen— i per hortensies blanques que destaquen sobre un roig intens. La possibilitat d'enteniment entre les gents a partir de la cultura (llibre) sembla esgotar-se en les dues escales xicotetes que inútilment, des de les superfícies adjacents, condueixen enlloc. El resultat: ple d'ambigüitats, commovedor estèticament, silencios i eloqüent.

Aquests objectes, estetitzats per voluntat del seu creador, adquireixen un contingut semàntic diferent —estranyats del seu context habitual— i adopten, en conseqüència, funcions noves. No és possible oblidar que vivim en una societat extremadament violenta, per més que això s'emmascare darrere d'un llenguatge educat o apel·lacions a la concòrdia, d'aquí que el muntatge escultòric es complete amb dues urnes a un costat i a l'altre del nínxol del centre, plenes de borumballa industrial, un material molt plàstic però agressiu —no es pot manipular— com tingué ocasió de constatar el propi autor. L'amenaça constant segella aquest micromón.

Ni tan sols l'aparent neutralitat estètica dels materials utilitzats, lleugers o pesants, fràgils o resistentes, o el cristall que cobria el conjunt, els protegí del seu caràcter transitori —el llibre, com era previsible, fou el primer en volatilitzar-se— però obeïren als objectius proposats: contribuir a subratllar les connotacions poeticovisuals d'aquest «cementerí caòtic» —en paraules de l'artista— i posar de manifest la preocupació d'aquesta convocatòria davant de tant de disbarat «global».

La solidaritat, la tendresa o la tolerància no cotitzen en borsa ni tampoc són rendibles les fonts d'energia alternatives, els dissenys urbanístics mesurats o dedicar atenció pressupostària a problemes mediambientals. Els únics valors que puguen són els de sempre: aquells que es basen en el domini que proporcionen el poder econòmic i militar. No és d'estranyar, en efecte, que l'única possibilitat de pau es trobe als cementeris, entre els morts o, tal vegada, en l'art, entre els somiadors.

PERE RIBERA

El árbol isonómico

Víctor Mínguez

Un árbol construido con tubos, metales y hierros, e instalado en medio de un parque, fue la propuesta artística que elaboró Pere Ribera para el 2º Festival de Arte del Desecho. El autor, en coherencia con los valores sociales propugnados por el Festival -paz, ecología, mujeres y cambios-, llamó a su obra el árbol isonómico, planteándolo como alternativa al mítico árbol de la ciencia del bien y del mal. Aquél, según la narración bíblica, proporcionó libertad al ser humano, pero también fue la causa de las desigualdades que atenazaron desde entonces a la Humanidad. Por ello Pere, sin renunciar a la libertad, tan apreciada por los artistas, reivindica ahora la igualdad, una igualdad que en su obra hunde sus raíces en la naturaleza para desde allí alzarse arañando el cielo. Una igualdad arbórea que rehuye la simetría a la vez que reivindica la armonía.

El resultado es una obra paradójica: un árbol hecho con materiales carentes de vida; naturaleza forjada con hierros de desecho; un árbol que no es igual a ninguno de los que lo rodearon esos días pero que aspira a ser símbolo de igualdad; un árbol que pretende insertarse en el espacio a la vez que lo distorsiona. El arte pretendió durante siglos imitar a la naturaleza, pero acabó matándola en los bodegones. ¿Es la escultura de Pere una naturaleza muerta, un bodegón del siglo XXI? ¿O es todo lo contrario, materia viva con voluntad de permanecer?

Hace poco un colega calificaba acertadamente a Pere de caballero alquimista. Me gusta la definición porque implica un compromiso ético y una vocación creativa. En el 2º

L'Arbre Isonòmic

Víctor Mínguez

Un arbre construït amb tubs, metalls i ferros, i instal·lat al mig d'un parc, fou la proposta artística que elaborà Pere Ribera per al 2n Festival d'Art del Rebuig. L'autor, en coherència amb els valors socials propugnats pel Festival —pau, ecologia, dones i canvis—, anomenà la seua obra *L'arbre isonòmic*, i el plantejà com a alternativa al mític arbre de la ciència del bé i del mal. Aquell, segons la narració bíblica, proporcionà llibertat a l'ésser humà, però també fou la causa de les desigualtats que tenallaren des de llavors a la humanitat. Per això Pere, sense renunciar a la llibertat, tan apreciada pels artistes, reivindica ara la igualtat, una igualtat que en la seua obra enfonsa les arrels en la naturalesa per a, des d'allí, elevar-se i arrapar el cel. Una igualtat arbòria que defuig la simetria al temps que reivindica l'harmonia.

El resultat és una obra paradoxal: un arbre fet amb materials faltats de vida; naturalesa forjada amb ferros de rebuig; un arbre que no és igual a cap dels què el rodejaren aqueixos dies però que aspira a ser símbol d'igualtat; un arbre que pretén inserir-se en l'espai al temps que el distorsiona. L'art pretengué durant segles imitar la naturalesa, però acabà per matar-la en els naturas mortes. És l'escultura de Pere una naturalesa morta, una natura morta del segle XXI? O és tot el contrari, matèria viva amb voluntat de romandre?

Fa poc un col·lega qualificava encertadament Pere de cavaller alquimista. M'agrada la definició perquè implica un compromís ètic i una vocació creativa. Al 2n Festival d'Art del

Festival de Arte del Desecho Pere volió a actuar como el honesto mago que es. Una vez más -como en sus pinturas, como en sus grabados- estudió la realidad para posteriormente recrearla desde unos parámetros determinados por la sencillez y la coherencia.

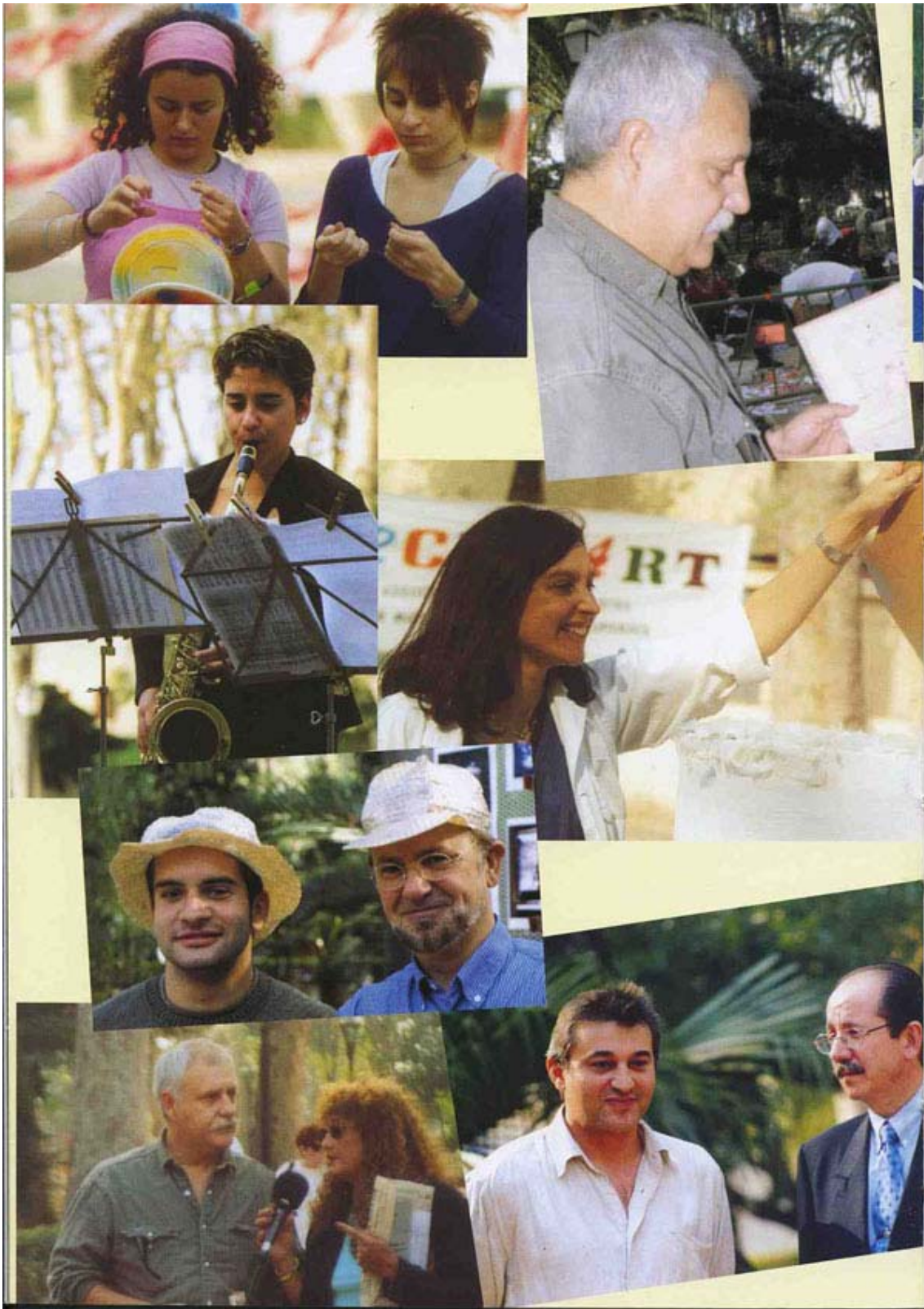
El significado filológico del término griego *isonomía* reivindica la igualdad de derechos, una misma ley para todos. El árbol isonómico de Pere proclama su diferencia pero exige su espacio. El derecho a ser y existir. Ojalá esta obra de arte que nació efímera permanezca entre nosotros.

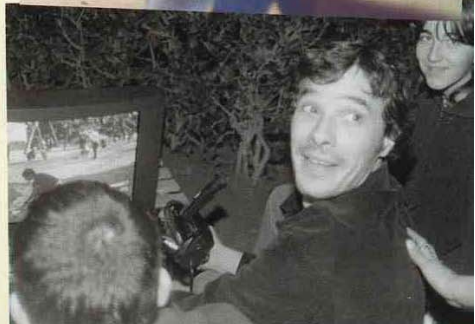
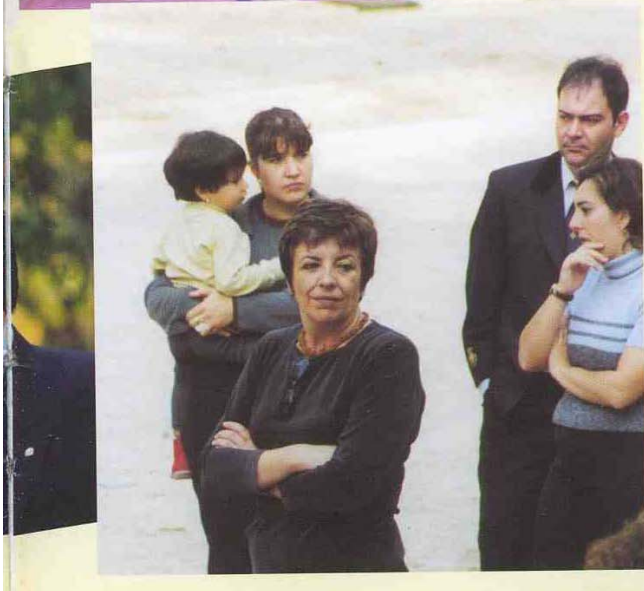
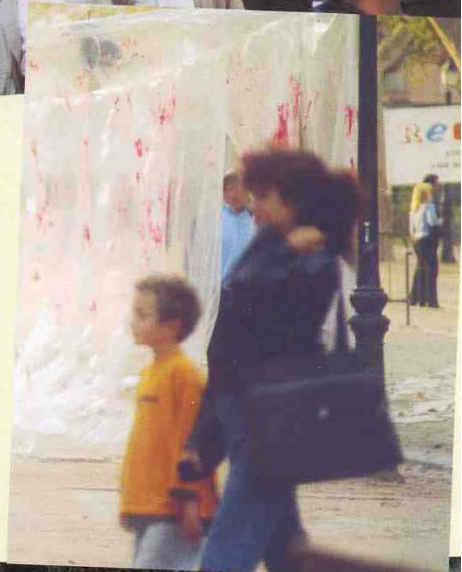
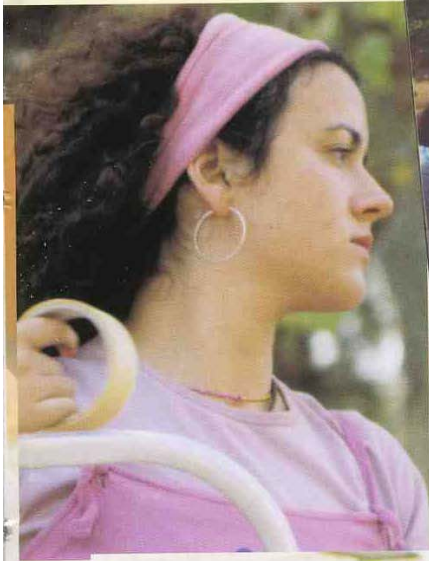
Rebuig Pere tornà a actuar com l'honest mag que és. Una vegada més —com en les pintures, com en els gravats que fa— estudià la realitat per a posteriorment recrear-la des d'uns paràmetres determinats per la senzillesa i la coherència.

El significat filològic del terme grec *isonomia* reivindica la igualtat de drets, una mateixa llei per a tots. L'arbre isonòmic de Pere proclama la diferència d'aquest però exigeix el seu espai. El dret a ser i existir. Tant de bo aquesta obra d'art que nasqué efímera perdure entre nosaltres.

ALGUNOS PROTAGONISTAS DE LA JORNADA
ALGUNS PROTAGONISTES DE LA JORNADA

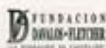
del desecho
del rebuig

Universitat Jaume I

Excmo. Ayuntamiento de Castellón

Fundación Dávalos Fletcher

Caja de Ahorros del Mediterráneo